

641

52

Ա Ս Ն Մ

Հ Ս Խ Հ

Պրոլետարենի բոլոր յերկրներ, միացե՛ք

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐՏԻԿԻ
ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ≡
≡ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Կազմեցին՝

Ա. ՌԵՎԱԶՈՎ
Պ. ՔՈՒՇՄԱՆՅԱՆ
Հ. ԽԵԶՈՒՄՅԱՆ

Խմբագրեց՝ Ս. ՎԵՋԻՐՅԱՆ

431.93-8

4-33

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՋ. ԴԻՎԻԶ. ՔԱՂԱՅԺՆԻ ՀՐԱՑԱՐԱԿՈՒԹ.

ՅԵՐԵՎԱՆ—1927

Խ. Ս. Հ. Մ.

Հ. Ս. Խ. Հ.

Պրոլետարների բոլոր յերկրների, միացե՛ք

401.99-8

4-33

599-226

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐՏԻԿԻ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Կազմեցին՝

- Հ. ԽԵԶՈՒՄՅԱՆ
- Ա. ՌԵՎԱԶՈՎ
- Պ. ԲՈՒՇԱԿՅԱՆ

Խմբագրեց՝ Ս. ՎԵՋԻՐՅԱՆ

3083
641

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

4388 / 38

3753-91

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Գրադեպոզիտ № 437 (P)

Տիրաժ 5000

Պատկերաչափության մասին հրահանգներ

I.

բանական ուժ է

ուժ է բանակը,
բանակն է ուժ. աճաղ գլխալ
բանակ կա, ուժ կա.
կա բանակ, կա ուժ.

- որքեր՝
- 1) Ուրբեր են նկարված պատկերի վրա:
 - 2) Ի՞նչ են անում բանակայինները:
 - 3) Ինչու համար են հրացանաձգություն սովորում:
 - 4) Ի՞նչ է կարմիր բանակն աշխատավորների համար:

II.

մեր բանակը կարմիր է

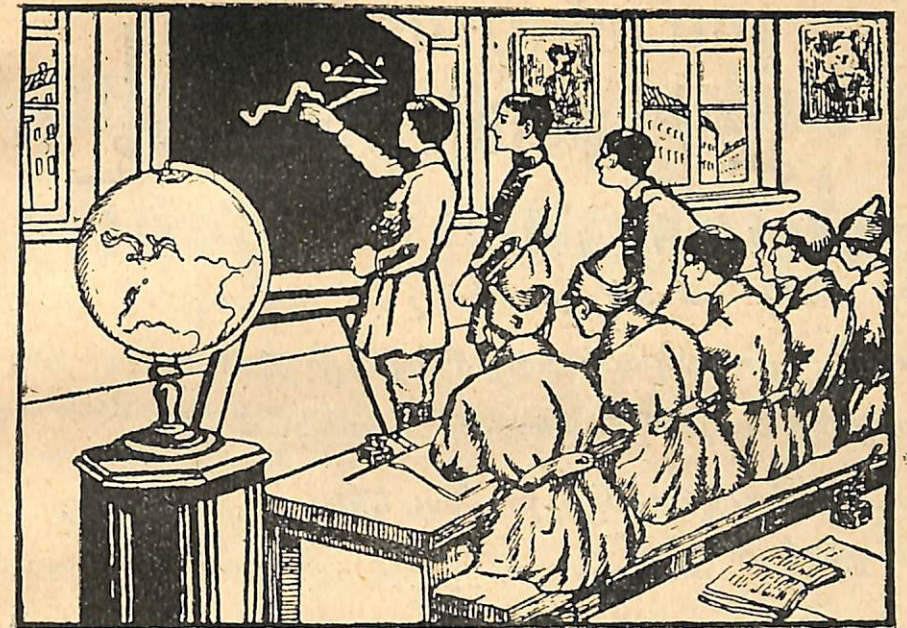
կարմիր է մեր բանակը.

կարմիր բանակն ուժ է.

մեր ուժն է կարմիր բանակը.

մեր բանակը մեր ուժն է.

- Հարցեր. 1) Ինչո՞ւ չէ մեր բանակը կոչվում կարմիր բանակ՝
 2) Ուժնի՞ց է կազմված կարմիր բանակը:
 3) Ո՞ւժ է պաշտպանում կարմիր բանակը:

III.

կարմիր բանակն ուսում ունի

ուսում ունի կարմիր բանակը.

կարմիր բանակն ունի ուսում.

ուսումն ուժ է.

մեր բանակն ուսում ունի.

նա ուսում ունի, ուժ ունի:

- Հարցեր. 1) Նախքան պատերին. ի՞նչ են անում կարմիր բանակայինները:
 2) Ուսումն ի՞նչ է տալիս կարմիր բանակայիններին:
 3) Անդրադետն ինչո՞ւ չի կարող լավ դադմիկ լինել:

Քանի բառ կա այս լուսնոգի մեջ —

I	II	III	IIII
1	2	3	4

բու թույ ու կուլակ չեն մտնի բանակ

բուր-ժույ ու կուլակ չեն մըտ-նի բա-նակ.

չեն մտնի բանակ բուրժույ ու կուլակ.

կարմիր բանակում բուրժույներ չկան.

կուլակը կարմիր բանակին բարեկամ չէ.

կուլակը կարմիր բա-նա-կին

բա-րե-կամ չէ.

Քանի՞ վանկ կա լողունդի մեջ: I II III IV V VI VII VIII IX X
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

կարմիր բանակն աշխատավորի բանակն է

աշ-խա-տա-վո-րի բա-նա-կը.

աշխատավորի բանակը կարմիր բանակ է.

կարմիր բանակն աշխատավորի ուժն է.

աշխատավորի ուժը կարմիր բանակն է.

կարմիր բա-նա-կըն ուժ է.

X IX VIII VII VI V IV III II I
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

կարգապահ բանակը հպոր ու հաղթողն է

հզոր ու հաղթող է կարգապահ բանակը.

հրաման չկատարողն անկարգապահ է.

կատարի՛ր պետի հրամանը.

նա զիտակ է.

ուզում ես հաղթել, յեղի՛ր կարգապահ:

հաղ-թող է կար-գա-պահ բա-նա-կը.

առանց կարգապահության չկա բանակ

ա-ռանց կար-գա-պա-հու-թյան չը-կա բա-նակ

չկա բանակ առանց կարգապահության.

անկարգապահ բանակը չի կարող հաղթել.

ուժեղ է այն բանակը, վորի զինվորները կարգա-
պահ են.

անկարգապահ բանակայինը թուլացնում է մեր ուժը:

1 կարգապահը 10 անկարգապահից ուժեղ է:

կար-գա-պահ զին-վոր-նե-րից ու-ժեղ բա-նակ.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
10 20 30 40 50 60 70 80 90

մեկը բոլորի համար բոլորը մեկի համար

մե-կը բո-լո-րի հա-մար,
բո-լո-րը մե-կի հա-մար.

բո-լո-րի,	Ո ո	Ո ո
հա-մար	Ա ա	Ա ա

կարմիր մարտիկ, կարմիր պետ
ընկերներ են իրար հետ.
արի, սրտոտ, մարտունակ՝
տանելու յեն հաղթանակ:

կար-միր մար-տիկ, կար-միր պետ
ըն-կեր-ներ են ի-րար հետ.

մեկը բոլորի համար,
բոլորը մեկի համար:

ով վոր գաղտնիք չի պահում, նա ոգնում է թշնամուն

գաղտ-նիք, պա-հում, թըշ-նա-մուն.
սովորիք գաղտնիք պահել.
թշնամին լսում է:

Շատախոս մի լինիր. բանակի մասին վոչինչ չասեա
ուրիշին:

Թշնամին ել ունի գաղտնիք. նա մեզ վոչինչ չի ասում.
դո՛ւ ել սուս արա:

դու ել սուս ա-րա

դու	Ու ու	Ու ու
սուս	Ս ս	Ս ս

Ով վոր գաղտնիք չի պահում,
նա ոգնում է թշնամուն:

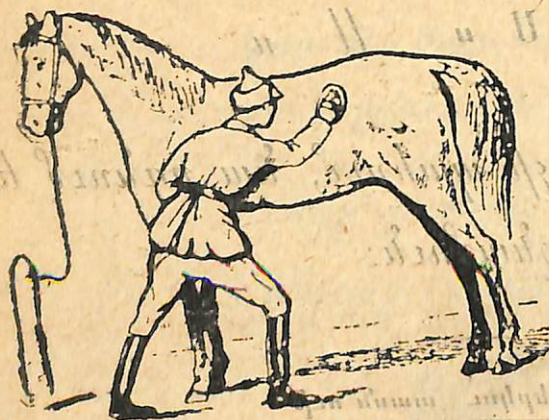
տասն մեկ	տասն յերկու	տասն ութ
1 1	1 2	1 8
11	12	18

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

բանակում ինչ վոր հանձնվածն քեզ, իմացիր պահել աչքիդ լույսի պես

հանձ-նը-ված, աչքիդ, լույսի.

Աչքիդ լույսի պես պահիր
քեզ հանձնված ամեն իր:
Հավ խնամված զենքն ու ձին
թե՛վ են տալիս ռազմիկին:
Հավ պահիր քո ձին, հրա-
ցանը, հագուստը, գորանոցը:
Այդ բոլորի տերը բանվորն
ու գյուղացին է, մենք ենք:

ի-մա-ցիր լավ պա-հել

ի-մա-ցիր ի ի ի ի
լավ պա-հել Հ Հ Հ Հ

աչքիդ լույսի պես պահիր քեզ հանձնված
ամեն իր:

Մի կարմիր բանակայինի վրա ամսական ծախսվում է մոտ 18 ոսկրի.

առողջ մարմնում առողջ վոգի

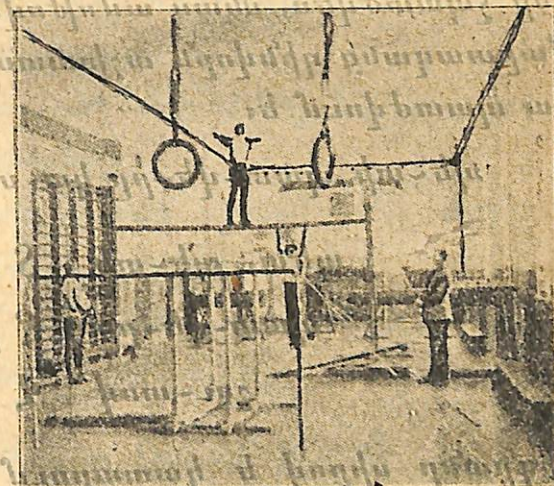
առողջ զինվոր-առողջ բանակ՝

նա կը տանի միշտ հաղթանակ:

Առողջ կարող է լինել
մաքրասեր կարմիր
բանակայինը:

Ոգտվիր թարմ ողից,
արևից, ջրից:

Շուտ-շուտ լողացիր,
լվա՛ շորերդ, վոր հան-
գիստ, զվարթ անց-
նեն որերդ:

Շուտ շուտ լո-ղա-նա-լը լավ է:

Շուտ շուտ	Շ շ	Շ շ
լավ է	ե ե	ե ե

Առողջ կարող է լինել մաքրասեր կարմիր
բանակայինը:

հանցանքին պատիժ լավ գործին խրախույս

Պետի պատվերը կատարիր շուտով,
վոր չպատժվես, մնաս ամոթով:
Պարտազանց զինվորն աշխատավորի թշնամին է.
Նա պատժվում է:

պե-տի պատ-վե-րը կա-տա-րիր շու-տով.

պետ, պե-տի	S տ Մ ր
պատ-վե-րը	Ը Ը Ը ր
շու-տով	Վ վ Վ վ

Տիգրանը սիրով է կատարում պետի պատվերներն
առանց ուշացնելու: Նրան սիրում են պետը և ըն-
կերները: Նա թշնամու աչքի փուռն է:

պարտազանց զինվորն աշխատավորի
թշնամին է:

պետը կարմիր բանակայինի մեծ ընկերն է

պե-տը ըն-կեր է:

Աշխատանքի ժամանակ մեկը սովորեցնող է, մյուսը՝
սովորող:

Սովորեցնողներն են հրամանատարները և քաղաշխա-
տողները:

Աշխատանքի ժամանակ նրանք պետեր են, աշխա-
տանքից հետո՝ ընկերներ:

Ցարական բանակում այսպես չէր—մեկն ստրուկ
էր, մյուսը՝ բռնակալ:

մեկը ծեծում էր, մյուսը՝ լուծում:

Դու ազատ ես. յեղի՛ր համարձակ, բայց՝ համեստ:

յե-ղի՛ր	Յե յե Յե յե
սո-վո-րող	Բ Ը Բ ր
յե-ղի՛ր	Ղ զ Ղ զ

Յուրաքանչյուր 100 հրամանատարից՝

Ցարի բանակում		Կարմիր բանակում	
ազնվական	51 հոգի	գյուղացի	53 հոգի
բուրժուա	38 »	բանվոր	20 »
կուլակ	8 »	աջլք	27 »
հոգևորական	3 »		

100-ի մի մասը կոչվում է տոկոս (°/o)

կարմիր բանակում բանվոր.
գյուղացի և մարտիկներ են,
և քաղաքացի

կար-միր բա-նա-կում բան-վոր գյու-ղա-ցի,
և մար-տիկ-ներ են, և՛ քա-ղա-քա-ցի.

բան-վոր, բա-նակ	Բ Բ Բ Բ
կար-միր, մար-տիկ	Կ Կ Կ Կ

Կարմիր մարտիկն իրավունք ունի ընտրելու և
ընտրվելու:

Նա նույն բանվորն ու գյուղացին է, միայն զինված:
Այսօր նա զենք է կրում. նա պաշտպանում է բան-
վորի և գյուղացու աշխատանքը:

Վաղը նա մեքենա և գութան կունենա՝ մեր տնտե-
սությունը բարձրացնելու համար:

1927 թվի հայաստանի խորհուրդների հանա-
գուցարին պարգևատրու էր ընտրված 28
կարմիր բանակային:

ցարի ցինվորը խեղճ էր
ու ճնշված, իրավունքնե-
րից նա իսպառ պրկված

ցա-րի զին-վո-րը զու-րկ էր ի-րա-վունք-նե-րից

զին-վո-րը, զու-րկ	2 Գ 2 Կ
ցար, ցա-րի	Ց ց Կ Կ

Ցարի զինվորը քաղաքացու իրավունքներ չուներ:

Նա մի մեքենա չէր

սպաների ձեռքին:

Նրան փակում էին

զորանոցում, կտրում

եյին աշխատավորի

հետ շփում ունենալուց:

Նրա ուժը գործադրում էին աշխատավորներին
խեղդելու համար:

Յերբ նորակոչը բանակ ե զնում, նրա ընտանիքն անասն չի մնում

նո-րա-կոչ, ըն-տա-նիք

Դո՛ւ, գյուղի տղա, մտնելով բանակ՝
իմացիր՝ տունդ չի մնա մենակ:

Գյուղում գյուղխորհուրդ, բջիջ, փոխգեղամ
չեն թողնի դատարկ քո տաշտ, մարագ, գոմ:

Բանակ մտնելով՝ իմացիր դու լավ՝
տունդ տուրք ու հարկ կտա շատ սակավ:

Այստեղ սովորիր զենքդ գործածել,
վոր կարող լինես թշնամուդ հաղթել:

Ի-մա-ցիր՝ տու-նըդ չի մը-նա մե-նակ

մե-նակ, ի-մա-ցիր Մ մ Մ մ

նո-րա-կոչ, բա-նակ Ն ն Ն ն

չի, կոչ Չ չ Չ չ

Այստեղ սովորիր զենքդ գործածել,
վոր կարող լինես թշնամուդ հաղթել:

Յեղբայր Գուրգենին մի նա մակ գրիր թե ինչ են անում ձեր տանն, իմացիր

Յեղ-բայր Գուր-գե-նին նա-մակ գը-րիր
Սուրենն անգրագետ եր: Նա հիմա արդեն նամակ ե
գրում:

Նա գիտե, թե ինչ ե կատարվում գյուղում և տանը:
Դո՛ւ ել գրիր և իմացիր՝ ինչ կա գյուղում:

Գուր-գեն Գ գ Գ գ

նամակ

Յերեմիայի գալստ

Յուսի գյուղ

Գուրգեն Բաբայանին

Յեղբայր Գուրգեն,

ես յերկու ամիս ե, յես Կարմիր բանակումն
եմ: Առանձն ես, յես նամակ եմ գրում:

Արդեն սովորեմ եմ հրապան գործածել:

Շանոք եմ յեմ գնդապետի հեղ-
Բաբայանին

10/1 1929 թ.

Դասակ ու դասակ կապմունք են բանակ

դա-սակ ու դա-սակ կադ-մում են բա-նակ.

Դասակը բանակի մասն է:

Դասակներին կազմվում է վաշտ, վաշտերին՝ գունդ, գնդերին՝ դիվիզիա, դիվիզիաներին՝ բանակ:

Անհաղթ է այն բանակը, վորի դասակներն ուժեղ են:

Ուժեղ դասակ, ուժեղ բանակ:

Բանակի աշխատանքները դեկավարում են շտաբները
և քաղբաժինները:

ու-ժեղ դա-սակ, ու-ժեղ բա-նակ

դա-սակ	Դ դ Պ դ
ու-ժ	Ժ ժ Յ Յ

Մենք եւ այն բանակը, վորի դասակներն
ուժեղ են:

- Հարցեր՝
1. Ո՞վ է մեր գնդի հրամանատարը և զինկոմը: Իսկ դի-վիզիային:
 2. Ի՞նչպիսի դիվիզիաներ են մտնում Կովկասյան Կար-մրադրոշ բանակի մեջ:
 3. Քանի մարդ կա մեր դասակում, վաշտում, գնդում:

Թե կուպես ապրել ապատ. ան երկյուղ կովի պատրաստիր և քաղաք, և գյուղ

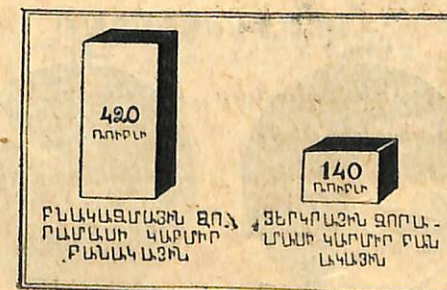
պատ-րաս-տիր քա-ղաք և գյուղ, ապ-րես
ան-եր-կյուղ.

պատ-րաս-տիր	Պ պ Պ պ
քա-ղաք	Ք ք Ք ք
գյուղ, գյուղ-ի	Յու յու Յու յու

Քացի մշտական բանակից՝ մենք ունենք յերկրային
գործառններ: Դրանով Խորհրդային իշխանությունը
նպատակ ունի՝

1. Սովորեցնել ռազմական գործը բոլոր աշխատա-վորներին.
2. Բանվորներին և գյուղացիներին չկտրել իրենց
աշխատանքից.
3. Թեթևացնել պետության ռազմական ծախսերը:

- Հարցեր՝
1. Մեր դիվիզիայում յերկրային գործառն ունենք:
 2. Ինչո՞ւ համար է տարվում նախակոչյան աշխատանքը:
 3. Ինչո՞ւ միանգամից չենք անցնում յերկրային ձևի:
- Ի՞նչ է նստում մի բնակազմային և մի յերկրային կ.-բանակայինը
ծառայության ընթացքում

Ցարի ժամանակ բանվոր. դյուղայի ճնշված եյին և կարոտ հաւցի

ժա-մա-նակ, բան-վոր, դյու-ղա-ցի

Ցարի ժամանակ հողը գտնվում էր կալվածատերերի
ձեռքում:

Գյուղացիութիւնը ծանր դրութեան մեջ էր:

Բանվորներն աշխատում էին որական 12—14 ժամ,

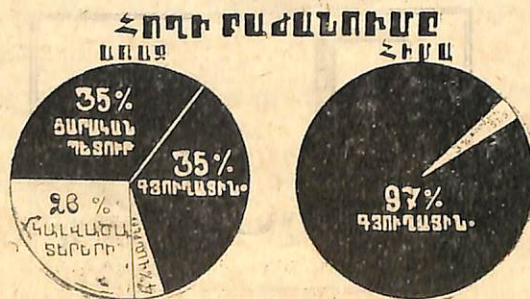
բայց ստանում էին չնչին աշխատավարձ:

1914 թվի պատերազմի ավելի ևս վատացրեց աշխա-
տավորութեան վիճակը:

Բայլշէիկները կազմակերպում էին աշխատավորու-
թեանը՝ ցարի դեմ կռիւի դուրս բերելու համար:

Գյուղացին ճնշ-ված վի-ճա-կի մեջ էր

վի-ճակ	Ճ	Ճ	Ճ	Ճ
ճնշ-ված	Ծ	Ծ	Յ	Յ

Տաւնույոթ թւին բանվոր դյուղային ցարին իր դահից ցած դլորեցին

տաւ-նու-յոթ թը-վին գա-հից գլո-րե-ցին

թը-վին, յոթ	Թ	Թ	Յ	Յ
գա-հից, գահ	Գ	Գ	Ղ	Ղ
յոթ	Յ	ո	Յ	ո

1917 թվի փետրվարի 27-ին բանվորները, գյուղա-
ցիներն ու զինվորներն ապստամբեցին և ցարին գա-
հնկեց արին:

Նրանք լավ կազմակերպված չէին: Իշխանութիւնն
անցավ բուրժուազիայի ձեռքը: Բուրժուազիային
ոգնում էին մենշէիկները և ես-երները: Ժամանա-
կավոր Կառավարութիւնը գնում էր ցարի ճանա-
պարհով: Պատերազմը շարունակվում էր:

Բանվորների դրութիւնը չլավացավ: Գյուղացիները
հող չստացան:

Աշխատավորները բայլշէիկների ղեկավարութեամբ
պատրաստվում էին վերջնական հաղթանակի համար:

XXII.

Հոկտեմբերին միացան իշխանության տեր դարձան

հոկ-տեմ-բե-րին մի-ա-ցան

1917 թվի հոկտեմբերի 25-ին Պետրոգրադի բանվոր-ները, նավաստիները և զինվորները նորից ապստամբեցին: Նրանք տապալեցին բուրժուական ժամանակավոր Կառավարությունը, հայտարարեցին Խորհուրդների իշխանություն:

Նրանց միացան ամբողջ Ռուսաստանի բանվորներն ու գյուղացիները:

Ապստամբությունը ղեկավարում էր Կոմմունիստական Կուսակցությունը, վորին առաջնորդում էր ընկեր Լենինը:

իշ-խա-նու-թյան տեր դար-ձան

իշ-խա-նու-թյան	ի	խ	ի	ս	ի
դար-ձան	դ	ա	դ	ա	ն

Ով է բերել ձեր լավ որը.
խաղ գյուղացին ու բանվորը:

XXIII.

Բանվոր գյուղացի հաղթու թյուն տարան շնորհիվ իրենց ամուր միության

մի-ու-թյուն, հաղ-թու-թյուն

Բանվորը չէր կարողանում հաղթել կապիտալիստին:
Գյուղացին ել չէր կարողանում հաղթել կալվածա-տերին:

Ինչո՞ւ:

Վորովհետև առանձին-առանձին եյին կռվում:

Հապա ինչո՞ւ Հոկտեմբերին հաղթեցին:

1. Հոկտեմբերին նրանք կռու շարքերով միացած եյին:
 2. Այդ միության մեջ առաջնորդի դերը պատկա-նում էր բանվոր դասակարգին:
 3. Բանվորների և գյուղացիների միությունը ղե-կավարում էր Կոմմունիստական Կուսակցությունը:
- Հոկ-տեմ-բե-րին կռու մի-ա-ցած ե-յին

կռու	կ	ռ	կ	ռ
ե-յին	ե	ի	ի	ն

Թէ տնտեսութեան, թէ ոսպմի Փրոնտում միշտ միութեանն է հաղթութեան տանում

Աշխատավորների ուժը միութեան մեջն է.

Ջրավորները և միջակներն իրենց տնտեսութիւնը
բարձրացնելու համար պետք է միանան իրար հետ:
Բացի դրանից նրանց հարկավոր են գործիքներ՝
տրակտոր, գութան, փոցխ, սերմագտիչ և այլ մեքե-
նաներ:

Այդ բոլորը տալիս են քաղաքի գործարանները:
Վորպեսզի գյուղը շուտ և շատ մեքենաներ ստանա,
պետք է ուժեղացնել մեր արդյունաբերութիւնը:

Քաղաքն ել կարիք ունի գյուղի արտադրութեան:
Նա գյուղից ստանում է հաց, բամբակ, միս, յուղ,
կաշի և այլ հում նյութեր ու մթերքներ:

Գյուղն առանց քաղաքի, քաղաքն առանց գյուղի՝
անուժ են.

Գյուղ ու քաղաք—ուժը հավաք:

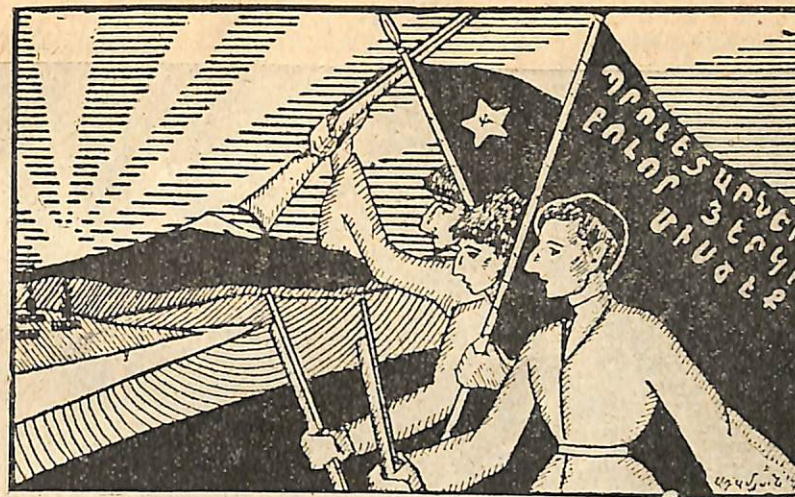
Այս ուժով կհաղթենք և գալիք ռազմի ֆրոնտում:

Ռազ-մի ֆրոն-տում : Ծ Ֆ Յ Փ

Տ Ր Ա Կ Տ Ո Ր

Ներմուծված է մեր յերկիր Արտադրված է մեր յերկրում
1923-24 թ. 1924-25 թ. 1925-26 թ. 1923-24 թ. 1924-25 թ. 1925-26 թ.
1500 հատ. 7700 հատ. 14200 հատ. 251 հատ. 552 հատ. 1715 հատ.

Հարց. Ի՞նչ նշանակութիւն ունի մեքենայացումն արդյունաբերու-
թեան և գյուղատնտեսութեան համար:

Հասանի, Շալիկոյի և Պետրոսի ջանքերով Անդրկովկասը դարձավ խորհրդային

Ջան-քե-րով, Ան-դըր-կով-կաս, Ա-դըր-քե-Ջան

Ջան-քե-րով | Զ Ղ Զ զ

Սկսվեց Ադրբեջանից.

1920 թվի Ապրիլին Ադրբեջանի բանավորները տա-
պալեցին նավթատերերի ու բեկերի իշխանութիւնը:

Նոյեմբերին Հայաստանի աշխատավորները վաճառ-
դեցին դաշնակ խմբապետներին և մաուզերիստներին:
1921 թվի փետրվարին Վրաստանի բանավորներն ու
գյուղացիները յերկիրը մաքրեցին կնյազներից ու
մենչևիկներից:

Բոլորին ոգնողը Կարմիր բանակն էր:

Քայ, վրայի յեմ թուրք աշխատավորները
յեղբայրներ են:

Բազմի 26 կոմունարների գնդակահարումը

1918 թվին Բազմի բանվորները լիտվի կանգնեցին ու ցանկացան Խորհրդային Ռուսաստանի հետ մի ճակատ կազմել: Մենշևիկ, ես-եր դավաճաններն անգլիացիների ոգնությամբ տապալեցին Բազմի Խորհրդային իշխանությունը և գնդակահարեցին անձնվեր հեղափոխական մարտիկներ՝ Շահումյանին, Զափարիձեյին, Ազիզբեկովին, Պետրովին և մյուս կոմիսսարներին: Մենշևիկների ու ես-երների կյանքը յերկար չտևեց. նրանց դուրս քշեցին խաներն ու բեկերը:

1920 թ. ապրիլի 28-ին Ադրբեյջանի բանվորներն ու գյուղացիները ապստամբեցին

բեկերի ու խաների ճշմարտական կառավարության դեմ, ցապալեցին նրան և կարճի թանակի ոգնությամբ խորհրդային իշխանությունն հաստատեցին:

Փառք հեղափոխության հերոսներին

1920 թվի մայիսին Լենինականի, Ղարսի, Ղազախի, Նոր-Բայազետի բանվորներն ու գյուղացիներն ապստամբեցին դաշնակների դեմ:

Դաշնակներն ապստամբությունը ճնշեցին:

Ընկան աշխատավորության անձնվեր զակակները՝ Ալլահվերդյան, Մուսայելյան, Ղուկասյան, Ղարիբջանյան, Սարուխանյան, Սևոյան և մյուսները:

Փառք ընկերներին:

Նույն թվի նոյեմբերի 29-ին նորից շողացին Հայաստանի մուրճն ու մանգաղը:

Դաշնակները յերկրից դուրս շարտվեցին. իշխանությունն անցավ Խորհուրդներին:

Փառք հեղափոխության հերոսներին:

Փառք հե-ղա-փո-խու-թյա-նը	Փ փ	Փ փ
	յա	յա

1. ԻՆՉՈՒ ԶԱՄԱՐ ԵՅԻՆՔ ԿՈՎՈՒՄ

1917 թ. հոկտեմբերի 25-ին (նոր տոմարով նոյեմբերի 7-ին) Ռուսաստանում իշխանությունը բանվորների ու գյուղացիների ձեռքն անցավ:

Կորնիլով, Դենիկին, Կրասնով, Ալեքսեյև և ցարական այլ գեներալներ թափվեցին Խորհրդային Ռուսաստանի վրա:

Նրանք զորքեր եյին կազմել սպիտակ սպաներից, ազնվականների վորդիններից և կազակներից:

Նրանք ցանկանում եյին տապալել բանվորա-գյուղացիական Խորհրդային իշխանությունը, ցանկանում եյին աշխատավորներին նորից մատնել ճորտության:

Կալվածատերերն ու կապիտալիստները կռվում եյին նրա համար, վոր նորից աղա դառնան, տեր մնան, պարապ-սարապ ման գան և ազատ ապրեն ուրիշների հաշվին:

Բանվորներն ու գյուղացիները կռվում եյին նրանց դեմ, վոր իրենցից յետ չխլեն գործարանները, հողը և ազատությունը:

Ահա թե ինչու համար եյինք կռվում:

Բայց գիտե՞ք՝ ինչքան ծանր եր մերոնց վիճակը: Ներսից սոփե եր խեղդում, դրսից թշնամիներն եյին շրջապատել:

Բայց կռվել հարկավոր եր, վոր անցյալ դառնորերը կրկին յետ չգային:

Խորհրդային Իսխանության առաջին ռազմական ուժը — Կարմիր գվարդիան եր:

ԿՄԲԻՐ ԳՎԳԴԻԱՆ ԴՐԵՅ ԿՄԲԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՀԻՄՔԸ

2. Հոկտեմբերը — գեղջուկին.

Թե ինչ տվեց 17 թվի
Հոկտեմբերը գեղջուկին,
Են որերը թե ինչ տվին
տանջված, թշվառ խեղճուկին,
ահա կասեմ. —

Մինչ եղ որը վիզը ծռած
գեղջուկը՝ խեղճ, կիսամեռ —
աշխատում եր, գերի դառած՝
գտրուն, ամառ թե ձմեռ:

Նա չուներ հող, նա չուներ արտ,
վոչ ել հանգիստ ու դադար,
տանջանք ուներ և միայն դարդ
ու չարչարանք անդադար:

Աշխատում եր, վարում-ցանում
տիրոջ համար անկշտում,
զրկանքների բովում տանջվում,
միշտ անդադար, անհատնում:

Միշտ հնազանդ ու հպատակ՝
իբ տեր՝ տերտեր-մեծերին,
միշտ յենթակա ու նահատակ՝
տանջանքներին, ծեծերին:

Ահա են մեծ Հոկտեմբերը
նրանց կապերն արձակեց,
նրանց համար ազատության
վառ արշալույս ստեղծեց:

3. ԻՆՉ ՏՎԵՅ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

ԳՐԱՎՎԱԾ Ե ՀՈՂ

Կալվածատերերից — 101,730 հազար դեսիատին
Ցարի ազգակիցներից — 7,843 » »
Վանքերից և յեկեղեցիներից — 2,605 » »

Բուրժուազիայից խլված ե 2,319 հազար գործա-
րան և ֆաբրիկա:

Բանկերը կորցրել են մոտ 3¹/₂ միլիարդ ռուբլի:
Ահա թե ինչո՞ւ բուրժուազիան կատաղի պայ-
քարում եր Խորհրդային իշխանության դեմ:

4. ՅԵՐԿՈՒ ԿՈՒՎ

Յերբ արքաների անիծված ցեղը
կռիվ ե մղում նստած իր տեղը,
մահվան տանջանքով հանում մեր հոգին,
գրպանը լցնում արծաթն ու փոսկին,
անիծված լինի այն արյունալի
պատերազմն անմիտ, սև ու սոսկալի:
Բայց յերբ կռիվ ե մղում մերկ, քաղցած,
տանջված բանվորը՝ մեջքը կորացած՝
վամպիրին* գահից ձգելու համար,
բանտեր, շղթաներ փշրելու համար,
ու յեղբայրներին կանչում պայքարի,
ազատ որ բերել ամբողջ աշխարհի,
Ո՛հ, կեցցե, կեցցե՛ բանվորի զորեղ՝
Կարմիր կռիվը մեր վերջին ահեղ:

5. ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԱԶՄՎԵՑ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո մենք
ողակված եյինք ցարական գեներալներով: Վոսկե-
պագոնները չորս կողմից հարվածում եյին ազատա-
գրված բանվորներին և գյուղացիներին:

Նրանց բանակները վտաից գլուխ զինված եյին,
հմուտ և զինավարժ: Նրանք հաճախ նեղում եյին
մեր կարմիր գվարդիական ջոկատներին, փորոնք թեև
ունեյին հեղափոխական անսասան կամք, բայց չու-
նեյին ռազմի հմտություն:

* Վամպիր— արնախում:

Թշնամու դեմ կռվելու համար անհրաժեշտ եր
մեծաքանակ, լավ զինավարժված, կարգապահ և մար-
տունակ բանակ:

1918 թվի փետրվարի 23-ի դեկրետով ստեղծ-
վեց Կարմիր բանակը: Նա ստեղծվեց Թշնամու հրե-
տանու զորդի, գնդացիների ճարճատյունի և գըն-
դակների սուղոցի տակ:

Կարմիր բանակն իր հեղափոխական հզոր կամքով
կարողացավ ջախջախել գեներալների բանակները:

Կարմիր բանակն իր առաջին ռազմական մկրտու-
թյունն ընդունեց Կազանի կռիվներում:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ Ե՛

Հոգը, փոր հոկտեմբերյան հեղափոխությունը տվեց գյուղացիությանը.
Գործադանները, փորոնց տերը դարձել են բանվորները.
Խորհուրդները, փորոնց միջոցով բանվորները և գյուղացիները կա-
ռավարում են մեր յերկիրը:

6. ԿՈՂՉԱԿ

Անգլիական մունդիր, ռուսական ռուսադիր.

Ծխախոտ Յապոնի, կառավարիչ Ոմի:

Այսպես եյին կանչում Կոլչակին բանվորներն ու

գյուղացիները:

Ինքը առա՛ ինչո՞ւ:

Կոլչակին իշխանության հասավ ես-երների, մեն-
շնիկների և չեխո-սլովակների ոգնությամբ: Նրան
ոգնում եյին նաև ոտար պետությունները:

1918 թվի նոյեմբերի 2-ին Կոլչակը ցրեց Սիբի-
րական Սահմանադիր Ժողովը և իրեն հայտարարեց
Ռուսիայի գերագույն կառավարիչ և ղեկավար:

1919 թվի գարնանը Կոլչակի բանակը հարձակ-
ման անցավ Ուրալով դեպի Վոլգա՝ կամենալով տի-
րել Մոսկվային: Մարտի 13-ին Կոլչակը գրավեց
Ուֆա քաղաքը: Ապրիլին նա մոտենում եր Սամա-
րային:

1919 թվի ապրիլին Կարմիր բանակն՝ ամբողջ
աշխատավորության աջակցությամբ՝ հարձակման
անցավ և սկսեց ջարդ տալ Կոլչակին: Նոյեմբերի
14-ին մենք գրավեցինք Արևելյան Սիբիրի մայրա-
քաղաք Ռմսկը:

1920 թվի հունվարին Կարմիր պարտիզանները
գրավեցին Իրկուտսկը և բռնեցին Կոլչակին: Նույն
ամսին Կոլչակը գնդակահարվեց Հեղափոխական Տրի-
բունալի վորոշմամբ:

Նրա բանակի մնացորդները՝ մանր խմբերի բա-
ժանվելով՝ փախան արևելք:

Կոլչակի ուժերը՝ 290,000 սվին, 60 000 թուր, 2 500 գնդացի և
700 թնդանոթ:

— Հեյ աղյուտանտներ,—կանչեց գոռոգ Դենի-
կինը, ձեզ տեսնեմ, յերկու շաբաթվա մեջ վերցրեք
Մոսկվան. յես կամենում եմ այնտեղ հանգստանալ:

— Ձերդ գերագանցություն,—ասացին աղյու-
տանտները,—լավ չի լինի Ղրիմ գնաք. այնտեղ ողբ
հրաշալի յե, ծաղիկները հոտավետ...

—Վոչ,—գոռաց գեներալը,—ձեզ ինչպես հրամա-
յում եմ, այնպես ել արեք. յերկու շաբաթից հետո
յես Մոսկվա պիտի մտնեմ:

— Իհարկե, իհարկե, ձերդ գերագանցություն,
այդպես ել կանենք, յերկու շաբաթվա մեջ Մոսկվան
կվերցնենք:

Անցավ մի ամիս...

Դենիկինը կրկին դիմեց աղյուտանտներին.

— Ե՛յ, դուք, դուռմներ, վերջապես Մոսկվան
վերցնելո՞ւ յեք, թե վոչ:

— Այո՛, այո՛, ձերդ գերագանցություն. մենք
այնտեղ «Կարմիր» ճաշարանում ձեզ համար ճաշ ենք
պատվիրել:

Անցավ ելի մի ամիս, բայց Մոսկվան չկա ու չկա:

Դենիկինը գոռում ե. «Մոսկվան, Մոսկվան»:

Բայց ավանդ, Մոսկվա մտնելու փոխարեն նա՝
պոչը հավաքած՝ փախավ Պարիզ:

1919 թ. փետրվարին Դենիկինը սպիտակ-գվար-
դիականներից կազմեց մի մեծ բանակ և հարձակման
անցավ հարավից:

Նրան ոգնում էյին Անգլիայի և Ֆրանսիայի կապիտալիստները վոսկով և ռազմամթերքով:

Նա ոգնություն էր ստանում նաև Ուկրաինայի հրոսակապետներ՝ Մախնոյից, Պետլյուրայից և ուրիշներին:

Դենիկինի ահագին ուժերի առաջ Կարմիր բանակի մասերն ստիպված յեղան նահանջել: Դենիկինը գրավեց Կիև, Ուկեսսա, Խարկով, Վորոնեժ, Ույուդ քաղաքները: Իր գրաված տեղերում նա վերահաստատեց կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանությունը:

Բայց շուտով ասպարեզ յեկավ Բուդյոննու կարմիր հեծելազորը և սկսեց ջարդ տալ Դենիկինին: Կարմիր զորքերը յետ են վերցնում Դենիկինի գրաված քաղաքները և քշում են սպիտակներին դեպի Սև ծովը:

Դենիկինի զորքերի մի մասը ջարդվեց, մի մասն անձնատուր յեղավ, իսկ մնացածը փախավ: Մեր ձեռքն անցավ ահագին ռազմամթերք և ուտելիք:

Դենիկինը փախավ Պարիզ՝ իր տերերի մոտ:

Դ Ե Ն Ի Կ Ի Ն Ի Կ Ո Ր Ո Ւ Ս Տ Ն Ե Ր Ը

Գերի յեն ընկած՝ սպա 12.000, զինվոր 100.000, հրանոթ 300, գնդացի 500, զրահապ. գնացք 6:

9. ՅՈՒԴԵՆԻԶ

Կարմիր բանակը կատաղի կռիվ էր մղում Կուչակի և Դենիկինի դեմ: Հենց այդ ժամանակ գեներալ Յուդենիչը հարձակման դիմեց Պետրոգրադի վրա 200-հազարանոց բանակով:

Այդ բանակը կազմված էր ռուս և ոտար սպիտակ-գվարդիականներից: Դրա մեջ էյին նաև Եստոնիայի զնդերը, ամերիկյան պարտիզանները, ֆրանսիական լեգեոնները և այլն:

Յուդենիչի բանակը զինված էր տանկերով, զրահապատներով և ուներ բավականաչափ ռազմապաշար:

1919 թ. հոկտեմբերի 11-ին Յուդենիչն անսպասելի կերպով հարձակվեց մերոնց վրա և գրավեց Յամբուրգը, ապա Լուգան, Գատչինան, Յարսկոյե Մելոն և սկսեց մոտենալ Պուլկովոյին: Միևնույն ժամանակ Պետրոգրադում կազմվեց դավադրություն սպիտակ-գվարդիականների կողմից:

Մերոնց դրությունն որհասական էր: Թվում էր, թե ամեն ինչ կորած է:

Սակայն Խորհրդային իշխանության կոչով վոտի կանգնեց Պետրոգրադի պրոլետարիատը և Կարմիր բանակի ոգնությամբ յետ շարտեց Յուդենիչին: Մինչև գեկտեմբերի 1-ը յետ խլվեցին թշնամու գրաված տեղերը, իսկ Յուդենիչի բանակը ջարդվեց ու ցրվեց:

Գտիր Լենինգրադը քարտեզի վրա:

10. ԻՆԶ ԵՅԻՆ ՈՒԶՈՒՄ ՆՐԱՆՔ

Ինչ էյին ուզում լեհական պաները: Ինչ պատճառով և ինչո՞ւ համար էյին հարձակվում Ուկրաինայի և Ռուսաստանի վրա:

Նրանց առաջին և գլխավոր նպատակը հոգն էր: Խորհրդային իշխանությունը խլել էր լեհական կալ-

վածատերերի հողն Ուկրաինայում և Բելոռուսիայում ու տվել գյուղացիներին: Պաներն, Իհարկե, զժգոհյեղան այս բանից և կռիվ սկսեցին մեր դեմ: Նրանք ուզում էին վոչ միայն վերադարձնել կորցրած հողերը, այլ և ձեռք բերել նոր հողեր և հազարավոր գյուղացիներ ճորտացնել:

Յերկրորդ պատճառն այն էր, վոր Հեհաստանի բանվորների մի մասն այդ ժամանակ արդեն կողմնակից էր Խորհրդային իշխանությանը: Նա կոչ էր անում լեհական գյուղացիներին՝ կռվի դուրս գալ կալվածատերերի ու կապիտալիստների դեմ և հաստատել Խորհուրդների իշխանություն:

Այդ բանն ատելությունն առաջացրեց լեհական պաների մեջ Խորհրդային իշխանության դեմ: Նրանք ուզում էին տապալել Խորհրդային իշխանությունը և միևնույն ժամանակ ցանկանում էին պատերազմով վախեցնել լեհական բանվորներին:

Յերրորդ՝ լեհական պաները կատարում էին իրենց տերերի՝ անգլիական և ֆրանսիական կապիտալիստների կամքն ու հրամանները:

Պիսուզսկու Լեհաստանը հիմա յեզս կատարում է Սեզլիայի կամքը յեզս բեհամական վեռքերումն և ցույց տալիս դեպի մեզ:

11. ՎՐԱՆԳԵԼ

Դենիկինի պարտությունից հետո մեր դեմ դուրս է գալիս Վրանգելը: Նա զանազան թափթփուկներից կազմում է մի բանակ և ամրանում է Ղրիմում:

Կամենարով թուլացնել մեզ լեհական ճակատում՝ նա 1920 թ. հունվարին անցնում է հարձակման: Միևնույն ժամանակ նա փորձեց ապստամբեցնել Կուբանի շրջանը:

Ընկ. Ֆրունզեն

Կարմիր բանակն իր ժամանակին ուժեր դուրս բերեց թե՛ Վրանգելի դեմ և թե՛ Կուբանի շրջանում:

Վրանգելի դեմ կռիվները ղեկավարում էր ընկ. Ֆրունզեն:

Վճռական մարտը տեղի ունեցավ Սիվաշում ու տևեց 3 օր՝ նոյեմբերի 8 — 11-ը: Թշնամին մեծ կատաղությամբ էր կռվում: Չնայած թշնամու դժո-

խային կրակին՝ մեր զորամասերն առաջ էին շարժվում:

Մեր շղթաները հնձվում էին մեկը մյուսի յետևից, բայց դա չէր կանգնեցնում մեր առաջխաղացումը:

Նոյեմբերի 10-ին Կարմիր բանակը գրոհի յեանցնում և վերցնում Սիվաշը և վորոշում է Վրանգելի բախտը:

«Հերոս» Վրանգելը հետևում է Դենիկինի օրինակին:

Բանվորներն ու գյուղացիները միտս պետ և հիշեն 1920 թ. նոյեմբերի 20-ը՝ Վրանգելի պարտման յեզ Ղրիմի ազատագրման օրը:

12. ԿԱՐՄԻՐ-ԲԱՆԱԿԱՅԻՆՆԵՐԻ ՆԱՄԱԿԸ ՎՐԱՆԳԵԼԻՆ

Պերեկոպի կռիվների նախորդակին 51-րդ դիվիզիայի կարմիր-բանակայինները խլելով մի քանի տանկ՝ գրում են Վրանգելին.

«Նորին գերագանցություն գեներալ Վրանգելին.

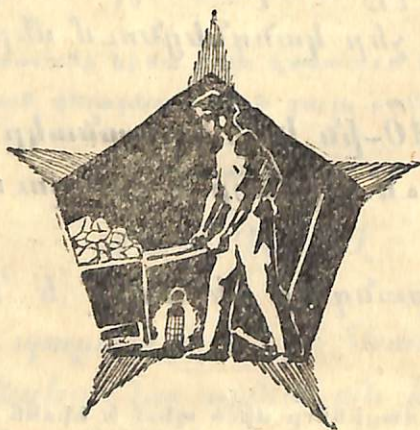
«Շնորհակալություն Ձերդ գերագանցության՝ մեզ բաց թողած 3 տանկի համար: Խնդրում ենք բաց թողնել նաև 5—6 հատ զրահապատ նավ, վորոնց կարիքը մեզ մոտ շատ մեծ է:

«Ճիշտ է, դուք ել ավելորդ շունք, բայց ձեզ դժվար չե՞ ձեռք բերել ձեր ծանոթ բուրժույներից: Իսկ մեզ նրանք չեն տալիս:

«Տանկերն ել, ճիշտ է, դուք ակամա բաց թողիք, բայց մենք շատ ենք փափագում նրանց: Սպասում ենք զրահապատներին:

«Յեթե հոժարակամ չտաք, միևնույն է, մենք ինքներս կվերցնենք և կրկին շնորհակալություն կհայտնենք:

I մարտկոցի կ.-բանակայիններ».

Պարտիզաններ

13. ՀԵՌԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼԻՔՈՒՄ

1918 թ. սկսած՝ Հեռավոր Արևելքում շահատակում էին սպիտակ առամաններ՝ Սեմյոնովը, Կարմրկովը և այլն: Այդ ավազակախմբերի ոգնությամբ Յապոնիան զրավում է Սիրիի մի մասը: Յերկիրը դառնում է թալանի ու բռնադատման ասպարեզ:

Իբրև պատասխան բռնություններին՝ բայլշևիկների դեկավորությամբ կազմակերպվում են ջոկատներ, վորոնք դուրս են գալիս այդ թալանչիների դեմ:

Մինչև 1920 թ. Կարմիր բանակն՝ զբաղված լինելով յեվրոպական ճակատներում չի կարողանում ոգնության հասնել Սիրիի աշխատավորությանը:

Սակայն, յերբ իսպառ ջախջախվեցին սպիտակ զենքերաներն, այն ժամանակ Կարմիր բանակն իր զենքն ուղղեց գեպի Հեռավոր Արևելք:

Տեղական պարտիզանական ջոկատների ոգնությամբ Կարմիր բանակը դուրս է բշում սպիտակներին, և Հեռավոր Արևելքը դառնում է խորհրդային:

Կարմիր բանակը ճեղքածների վախճան է յեվ ապստամբների սուրբ:

14. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ

Կարմիր բանակ,
Կարմիր բանակ,
Նոր աշխարհի
դու ստեղծող
թուր ու դանակ,
հուր ու կրակ,
դու հարուստին
հարվածող:
Դու հուրն անցար,
դու սուրն անցար,
կյանքիդ գնով
ստեղծեցիր
նոր աշխարհ:

Քո մեծ գործը,
անմահ գործը
չի մոռանա
պատմությունը
դարեդար:
Դու մեծացիր
ու բոյ բաշիր,
կարմիր արև,
կուռ բանակ:
Դու չար սարդին,
հարուստ մարդին
հուր ու կրակ,
թուր-դանակ:

15. ԻՆՉՈՒՒ ՄԵՆՔ ՀԱՂԹԵՑԻՆՔ

1917 թվից սկսած 3—4 տարի շարունակ մեզ վրա ելին հարձակվում անապոյի թշնամիներ՝ կամենալով կործանել բանվոր-գյուղացիական նորածիլ իշխանությունը:

Մի կողմից ցարական զենեքալները, մյուս կողմից բուրժուական պետությունները, յերրորդ կողմից հակահեղափոխական ավազակախմբերը ձեռք-ձեռքի տված՝ հարվածում ելին մեզ:

Դրանցից վոչ պակաս թշնամի ելին սովը, հիվանդությունները և յերկրի տնտեսության բայքայումը:

Սակայն այդ բոլոր թշնամիներին մենք բաշարար հաղթեցինք:

Բայց ինչո՞ւ մենք կարողացանք հաղթել այնքան զորեղ թշնամիներին:

Ահա մեր հաղթանակի հիմնական պատճառները՝

1. Բանվոր դասակարգը և աշխատավոր գյուղացիությունը կուռ միացած ելին:

2. Բանվոր դասակարգի ավանգարդ Կոմունիստական կուսակցությունն ընկ. Լենինի առաջնորդությամբ ղեկավարում էր Կարմիր բանակի կռիվներն՝ ստեղծելով զորամասերում Կոմունիստական կորիզներ:

3. Ամբողջ յերկիրը Կոմկուսի ղեկավարությամբ վերածվել էր ռազմական ճամբարի: Յերկրի բոլոր միջոցները և ուժերը շարտվել ելին ռազմաճակատ:

4. Կապիտալիստական յերկրների պրոլետարիատը մեծ ոգնություն ցույց տվեց մեզ այդ մեծ պայքարում:

Բաճկոռ-գյուղացիական կուռ դժգոհությունից ղեկավարությամբ յեվ մյուս յերկրների բաճկոռների ոգնությունն ապահովեցին մեր հաղթանակը:

16. ՖՐՈՆՏՆԵՐ ԶԿԱՆ, ԲԱՅՑ ՎՏԱՆԳ ԿԱ

Յերբ բաղկոթները վերջացան, Կարմիր բանակն սկսեց կրճատվել: 5 միլիոն 300 հազար մարդուց ներկայումս ունենք 562,000: Յերկրի բոլոր ուժերը նվիրված են տնտեսության բարձրացման գործին:

Կապիտալիստական յերկրներում ընդհակառակն ե: Նրանք անընդհատ ավելացնում են իրենց ռազմական ուժերը:

Որինակ. յուրաքանչյուր 116 հոգուն ընկնում է՝ խ. Ս. Հ. Մ.-ում 1 կ.-բանակային, Ֆրանսիայում՝ 4 զինվոր, Լեհաստանում՝ 2, Իտալիայում՝ 1¹/₂, Ռումինիայում՝ 2: Անգլիան, Ամերիկան, Յապոնիան տարեցտարի ավելացնում են իրենց ռազմա-ծովային ուժերը, Ֆրանսիան՝ իր ոդանավերը:

Իսկ թե ինչ նպատակով են ավելացնում, այդ բանը պետք է լավ հասկանա ամեն մի կարմիր-բանակային:

17. ՊԵՏՔ Ե ԼԻՆԵԼ ՊԱՏՐԱՍՏ

Վերև հիշված նախապատրաստություններն ուղղված են մեր դեմ: Այդ բանն ապացուցում է այն թշնամական վերաբերմունքը, վորը ցույց են տալիս մեզ բուրժուական յերկրներն Անգլիայի գլխավորությամբ:

Պարզ փաստեր են մեր հիմնարկների վրա հարձակումները Չինաստանում, Լոնդոնում, ընկ. Վոյկովի սպանությունը Լեհաստանում, Անգլիայի և մեր հարաբերությունների խզումը և այլն:

Վորպեսզի մենք պատրաստ լինենք գալիք պատերազմների համար, պետք է ուժեղացնենք ռազմա-քաղաքական ուսուցումը, բարձր պահենք կարգապահությունը, ամուր պահենք ռազմական գաղտնիքը:

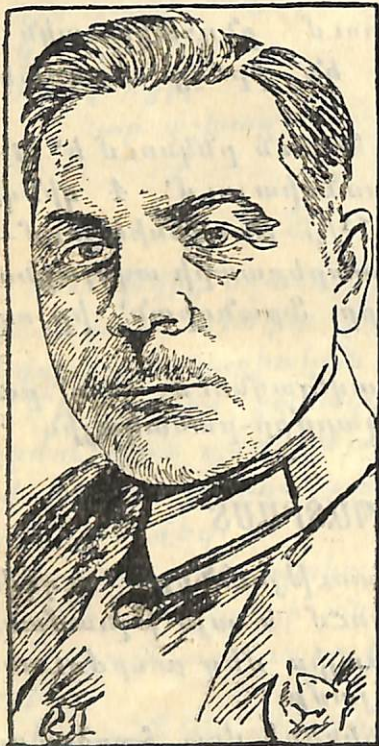
Ուզում ես խաղաղություն, պաճառս յեղիք կովի:
Մեր Կարմիր բանակն ամեն բոլի պաճառս է պաճառեկու: Խորհրդային Միության սահմանները: (ՎՈՐՈՇԵԼՈՎ):

18. ԿԼԻՄԵՆՏ ՅԵՅՐԵՄՈՎԻՉ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ

Ընկ. Վորոշիլովը ծնվել է 1881 թվականին, Նրա հայրը գյուղացի բաղրակ էր:

Ընկ. Վորոշիլովը սովորել է ժողովրդական դպրոցում և երկու ձմեռ:

15 տարեկանից սկսել է աշխատել գործարաններում: Այդ ժամանակվանից էլ սկսվում է նրա հեղափոխական գործունեությունը:

Ընկ. Վորոշիլովը

Գովրդական կոմիսար: 1919 թվականին նշանակվում է XIV բանակի հրամանատար:

Մինչև 1925 թվականը ընկ. Վորոշիլովը մի շարք չափազանց կարևոր և պատասխանատու պաշտոններ է վարել:

Ընկ. Յիրենզեյի մահից հետո՝ 1925 թվականի նոյեմբերին ընկ. Վորոշիլովը նշանակվել է ԽՍՀՄ-ի Ռազմա-Հեղափոխական Խորհրդի նախագահ և ռազմական ու ծովային ժողովրդական կոմիսար:

Ցարական կառավարությունը նրան շարունակ հալածել է: Նա շատ անգամ բանտ է նստել, արքայազն է: Տարիներով պարապ էր մնում. փոշի տեղ գործ չէին տալիս. նրա անունը մտած էր սև գիրք:

Ընկ. Վորոշիլովը լավ պատրաստված, յեփված, հաստատակամ բայլեիկ է: Բանվոր ընկերները նրան սիրում ու համակրում էին. զանազան պատասխանատու պաշտոնների և գործերի համար նրան էին ընտրում հաճախ: Նա իրան հանձնված գործը կատարում էր բարեխղճությամբ:

1918 թվականին ընկ. Վորոշիլովը ընտրվում է Ուկրաինայի ներքին գործերի ժողովրդական կոմիսար:

Ընկ. Վորոշիլովը իր ռազմական ծառայությունների համար պարգևներ և շքանշաններ է ստացել. յերկու կարմիր դրոշի շքանշան, վոսկի դենք, ժամացույց, մարտական դեմք:

19. ԱՆԴՐԵՅ ՍԵՐԳԵՅԵՎԻՉ ԲՈՒԲՆՈՎ

Ընկ. Բուբնովը ծնվել է 1883 թվին: 1903 թվից նա բայլեիկների շարքերում է: Ցարական կառավարության կողմից ընկ. Բուբնովը 13 անգամ բանտարկվել է:

Քաղաքացիական կռիվների ժամանակ նա յեղել է ապստամբական շարժումների կազմակերպիչ Ուկրաինայում և ճակատի Ռազմա-Հեղափոխական Խորհրդի անդամ: Ընկ. Բուբնովը յեղել է նաև Ռուսաստանի Կոմկուսի Կենտկոմի Ազիտպրոպ բաժնի վարիչ:

1924 թվից նա Խ. Ս. Հ. Մ. Ռազմա-Հեղափոխական Խորհրդի անդամ է և Բանակի Քաղաքական Վարչության պետը: Նա կուսակցության Կենտկոմի և Խ. Ս. Հ. Մ. Կենտգործկոմի անդամ է:

Ընկ. Բուբնովը

20. ԱՎՈՆ

Ավոյի տան
մի ընջում՝
քաղաքական
բռնություն:
Ավոն խելոք
ու արթուն
արձակուրդ էր
յեկել տուն:
— Խելքս մի բան
չի կտրում,
Ավո,— Սիմոնն է
ասում.—

Ել ի՞նչ Ֆլան
ու փստան,
Ռումինիա,
Լեհաստան.
մեր մեջ կռիվ
եղ չկա:
Հաշտ ենք, բարիչ
մենք հիմա.
Ի՞նչ զուռնա յեն
եղ փչում,
Կարմիր բանակ
մեզ կանչում:

Ավոն ասով.
 — Այ Սիմոն,
 տո, կո՛վի պոչ,
 չո՛ր լիմոն,
 վախում են, չե՛,
 վրա գան,
 գլուխները
 տուրը տան:
 Կարմիր բանակ՝
 նրանց մահ.
 վոնց են փախչում,
 վահ, վահ, վահ:
 Իսկ թե տրվի
 հրաման,
 վոր գնդերը
 մեր տուն գան,
 են ժամանակ՝
 ել պրծանր...
 բայարները

կառնեն ծայր.
 ենպես բաղնիս
 կտան մեզ,
 վոր հավի պես
 կխաշվես:
 Ել պետքը չե
 եստեղ ճառ.
 նրանց գալուն
 այ պատճառ.
 բայարները
 չեն սիրում
 բանվորական
 պետություն,
 վորտեղ չկա
 ճորտություն,
 վորտեղ բանվոր,
 գյուղացին
 տեր ե դարձել
 իր հացին:

21. ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՅՈՒՄԸ ՅԵՎ ԿԱՐԺԻՐ ԲԱՆԱԿԸ

Կովկասյան Կարմրադրոշ բանակն ստեղծվեց հեղափոխության բովի մեջ ծնված՝ XI Կարմիր բանակից:

XI բանակն ստեղծվեց 1918 թվի աշնանը: Նա մեծ հաղթություններ տարավ կասպիական-կովկասյան զորաճակատում:

Հիվանդությունների, քաղցի և կենտրոնից կտրված լինելու պատճառով՝ 1919 թվի գարնանը XI Կարմիր բանակը կազմալուծվում ե: Նա վերակազմվում ե նույն թվի ոգոստոսին Աստրախանի շրջանում և պաշտպանում ե այդ շրջանը հակահեղափոխական հրոսակախմբերից:

X բանակի հետ միասին նա կռիվ ե մղում Դենիկինի դեմ և մինչև 1920 թվի մարտ ամիսը Հյուսիսային Կովկասը մաքրում ե սպիտակներից:

22. XI ԲԱՆԱԿԸ ՈՐԵՆՈՒՄ Ե ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո Անդրկովկասում իշխանությունն ընկնում ե մենշևիկների, դաշնակների և մուսավաթականների ձեռքը: Նրանք կտրում են Անդրկովկասը հեղափոխական Ռուսաստանից և ստեղծում յերեք ազգային, բուրժուական հանրապետություն՝ Ադրբեջան, Հայաստան և Վրաստան: Սրանք՝ չկարողանալով հաշտ ապրել իրար հետ՝ սկսում են ազգամիջյան կռիվներ: Դաշնակցական Հայաստանը կռվում եր մուսավաթական Ադրբեջանի դեմ, մենշևիկյան Վրաստանը՝ Հայաստանի դեմ: մի խոսքով՝ Անդրկովկասը դարձել եր կռվի դաշտ: Տնտեսությունը քայքայվում եր, տիրում գաղթն ու սովը, խեղդվում եր ամեն մի հեղափոխական շարժում:

Յերե կարմիր զորքերը Դադստան մտան, Բազվի բանվորներն զգացին իրենց մոտակա ազատագրումը: 1920 թ. ապրիլին Բազվի բանվորները՝ ներկայացնելով մուսավաթական կառավարությանը մի շարք պահանջներ և չստանալով վոչ մի զիջում՝ ապստամբում են մուսավաթականների դեմ և ապրիլի 28-ին իշխանությունը վերցնում են իրենց ձեռքը: Իրենց հաղթանակն ամրապնդելու համար նրանք հրավիրում են Կարմիր բանակին, վորի առաջավոր զորամասերն ապրիլի 28-ի առավոտյան մտնում են Բազու:

23. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՅԵՎ ՎՐԱՍՏԱՆԸ ՀԵՏԵՎՈՒՄ ԵՆ ԱՆԴՐԿԵՋԱՆԻ ՈՐԻՆԱԿԻՆ

Կարմիր բանակի Բազու մտնելը դուր չի գալիս մենշևիկյան Վրաստանին և դաշնակցական Հայաստանին: Նրանք թշնամական վերաբերմունք են ցույց տալիս դեպի Կարմիր բանակը և աշխատում են թուլացնել նրա ուժը:

Դաշնակցական բանակն սկսում ե Զանգեզուրում գտնվող Կարմիր զորամասերի դեմ հարձակումներ գործել, բայց ստանում ե իր հարկավոր պատասխանը:

1920 թվի նոյեմբերի 29-ին Հայաստանի աշխատավորությունն ապստամբում ե և XI Կ. բանակի ոգնությունը յերկրից դուրս ե բշում դաշնակ մաուզերիստներին:

Հայաստանից որինակ ե վերցնում վրաստանը: Լոռու և Բորչալուի գյուղացիութիւնն ապստամբութեան դրոշ ե բարձրացնում: Կարմիր զորամասերն ոգնութեան են հասնում ապստամբ աշխատավորութեանը: Մենշևիկներն իրենց վերջին ճիգն եյին թափում: Բայց իզուր:

1921 թվի փետրվարի 25-ին Թիֆլիսի վրա ծածանվում ե կարմիր զորակը, և վրաստանը հայտարարվում ե խորհրդային:

Մենշևիկյան վրաստանը հակախորհրդային վերջին ֆրոնտն եր Անդրկովկասում:

XI Կ. բանակի առաջավոր զորամասերը յեղել են մեր հարևան III և I դիվիզիաները:

24. ՄԵՆՔ ՀԱՇՎԻ ԿՆՍՏԵՆՔ, ՅԵՐԲ ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՈՇԸ ԿԾԱԾԱՆՎԻ»

1920 թ. մայիսն եր: Լենինականը հայտարարված եր խորհրդային: Յերկաթուղու կայարանի վրա ծածանվում եր կարմիր զորոշ. առաջին գծի վրա փնչում եր հեղափոխական հունչով զրահապատը: Ամենուրեք խինդ ու ծիծաղ, յեռ ու զեռ, կյանք ու կորուս:

Հեռագրով խոսում եր ընկ. Մուսայելյանը—կարմիր, ապստամբ բանակի հրամանատար Սերյոժան, — դաշնակներին ներքին գործերի մինիստր-սատրապ Մանասյանի հետ: «Մենք ենայի մոտ ներքին գործոց մինիստր Մանասյանն ե. հրամայում եմ զրահապատի հրամանատար Մուսայելյանին անհապաղ գալ Յերևան և ներկայանալ ինձ. ուշանալու կամ սույն հրամանը չկատարելու դեպքում կենթարկվի մահվան պատժի»: Ուրախ բրբիջ բարձրացավ ընկերների շրջանում: «Պատասխանեցեք.—կարգադրեց պաշտոնյային ընկ. Մուսայելյանը,—ձեզ հետ խոսում ե Հայաստանի Կարմիր բանակի հրամանատար Մուսայելյանը. մենք հաշվի կնստենք, յերբ կարմիր զորոշը կծածանվի Յերևանի վրա. մահվան պատժի սպառնալիք չեմ տա ձեզ, միայն թե սպասեք Յերևանի խորհրդայնացմանը»:

Բայց սատրապ Մանասյանը չսպասեց այդ ժամին. Հազարի ապստամբութեան որերին նա գերի ընկավ և առաջավ իր արժանի պատիժը:

25. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

1920 թվի նոյեմբերի 29-ից առաջ Հայաստանում իշխում եյին դաշնակները: Դաշնակների իշխանութեան որով Հայաստանում միշտ կռիվներ եյին տեղի ունենում: Գյուղացիների տնտեսութիւնը բայքայվել եր: Հայաստանի աշխատավորութիւնը կտրված եր Խորհրդային Ռուսաստանից:

1920 թվի մայիսին Հայաստանի բանվորներն ապստամբեցին դաշնակների դեմ: Նրանք լավ չեյին կազմակերպվել: Այդ պատճառով դաշնակները ճնշեցին աշխատավորների ապստամբութիւնը:

Նույն տարվա նոյեմբերին Հայաստանի աշխատավորները նորից ապստամբեցին: Նրանց ոգնութեան հասավ Կարմիր բանակը: Դաշնակները փախան: Հայաստանում հայտարարվեց Խորհրդային իշխանութիւն:

Այն որվանից մինչև այժմ Հայաստանի բանվորներն ու գյուղացիները կառավարում են իրենց յերկիրը:

Հայաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւնը մտնում ե Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի մեջ՝ վորպես դաշնակից հանրապետութիւն:

26. ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԵՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ

1920 թ. դեկտեմբերի 6-ին Հայաստանի հեղափոխական կոմիտեյի (Հեղկոմի) ղեկը տով կազմակերպվում ե Հայաստանի բանվոր-գյուղացիական Կարմիր բանակը: Դեկտեմբերի 6-ը Հ. Կ. Բ. հիմնադրման օրն ե:

Նոր բանակի հիմքը կաղմում եր Ադրբեջանից յեկած հայկական զուկը և հին բանակի հեղափոխական մասը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՈՐԵՐԸ

Շատ զգվար եյին Հ. Կ. Բ. առաջին որերը: Չկար ուտելիք, հագուստեղեն: Քանզված եյին զորանոցները: Դասալքութիւնը հասնում եր մեծ չափերի:

Նոր իշխանութիւնը՝ կռվելով այդ պակասութիւնների դեմ՝ պետք ե նաև մտածեր բանակի մարտունակութեան բարձրացման մասին: Հարկավոր եր սկսել ուժեղ թա-

փոփոխումն ազգայն-քաղաքական ուսուցումը՝ գիտակից և ուղիղ-մունակ մարտիկներ պատրաստելու համար: Այդ աշխատանքն սկսվել էր:

Բայց յերկար չտևեց խաղաղ աշխատանքը: Հակահեղափոխութիւնն իր գլուխն եր բարձրացնում: 1921 թ. հունվարի 22-ին ապստամբութիւն է սկսվում Բաշ-Գառնիում՝ այնտեղ հավաքված մաուզերիստ-խմբապետների կողմից:

Հայաստանի նորակազմ Կարմիր բանակի առաջ խնդիր է դրվում՝ խեղդել դաշնակների ավանտյուրան և պաշտպանել Խորհրդային յերկիրը:

45 որ տևում են քաղկոնքները: Յերիտասարդ Կարմիր բանակը՝ լինելով թվով ավելի բիշ, բան թշնամիները՝ հերոսաբար պաշտպանում է հեղափոխութիւնը, և ապրիլին Յերևանի վրա նորից ծածանվում է կարմիր դրոշակը:

Դրանով գեռ կոնքը չի վերջանում: Դաշնակները Յերևանից փախչելով՝ հավաքվում և ամրանում են Զանգեզուրի սարերում: Բայց նրանք յերկար չկարողացան կողոսկալ Զանգեզուրի գյուղացիութիւնը:

Կարմիր զորամասերը հաղթական յերթով շարժվում են դեպի Զանգեզուր՝ դուրս բշելու այնտեղից դաշնակ խմբապետներին:

Զանգեզուրի 2-3 ամսվա կոնքներում հաղթող է դուրս գալիս Կարմիր բանակը: Դաշնակները փախչում են Պարսկաստան:

Խ. Ս. Հ. Մ. ԱՆԽԱՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՊԱԿԱՆ,
ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԵՎ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆ Ե.

27. Խ. Ս. Հ. Մ.

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան (Խ. Ս. Հ. Մ.) կազմի մեջ մտնում է վեց հանրապետութիւն. —

1. Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետութիւնը (Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ.):

2. Ուկրայինայի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը (Ու. Ս. Խ. Հ.):

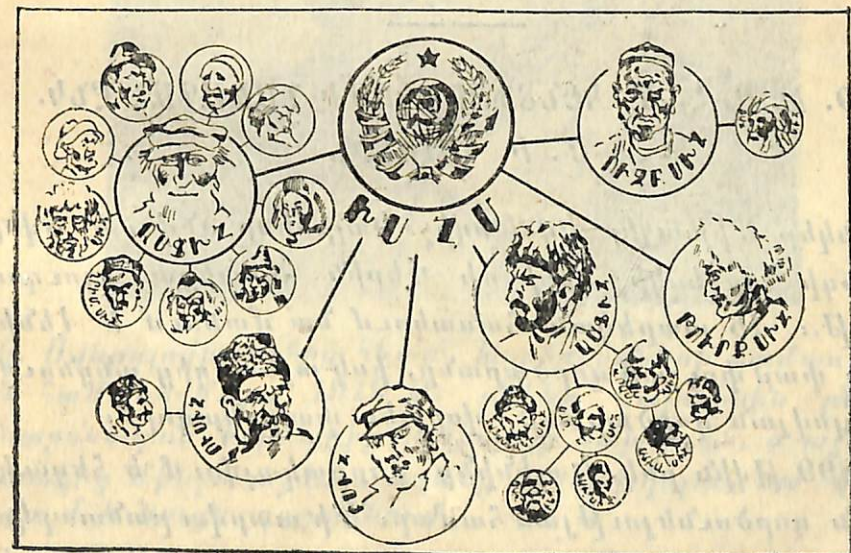
3. Անդրկովկասի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետութիւնը (Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ.):

4. Բելոռուսիայի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը (Բ. Ս. Խ. Հ.):

5. Թյուրքմենիայի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը (Թ. Ս. Խ. Հ.):

6. Ուզբեկստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը (Ուզ. Ս. Խ. Հ.):

Խ. Ս. Հ. Մ. կազմված է կամավոր կերպով և հավասար իրավունքներով:

Խ. Ս. Հ. Մ. հանդիսանում է առաջին բայլը դեպի համախմբումը բոլոր յերկրների աշխատավորների՝ մի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան մեջ:

28. Ո՞վ է ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր Խորհրդային պետության մեջ բարձրագույն իշխանությունը պատկանում է համամիութենական Խորհուրդների համագումարին (Հ. Խ. Հ.).

Հ. Խ. Հ. ընտրում է Խորհրդային Հանրապետությունների Միության Կենտրոնական Գործադիր կոմիտե (Կ. Գ. Կ.).

Պետության որենքները և դեկրետները կյանքի մեջ իրականացնելու և Միության ընթացիկ աշխատանքը ղեկավարելու համար Կենտգործկոմը նշանակում է Ժողովրդական Կոմիսսարների Խորհուրդ (Ժողկոմխորհ):

Կ. Գ. Կ. կազմվում է՝ Միութենական Խորհրդից, վոր ընտրվում է համագումարի կողմից, և Ազգությունների Խորհրդից, վորը կազմվում է բոլոր հանրապետությունների և ինքնավար շրջանների ներկայացուցիչներից:

Ո՞ւմ է պատկանում գերագույն իշխանությունը՝ գյուղում, գավառակում, գավառում:

29. Խ. Ս. Հ. Մ. ԿԵՆՏԳՈՐԾԿՈՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ.

Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆ

Ընկեր Միսայիլ Իվանովիչ Կալինինը ծնվել է Տվերի նահանգի Կոռչևսկի գավառի Վերին Տրոյիցա գյուղում 1875 թ.: 16 տարեկան հասակում նա մտնում է Լենինգրադի փամփուշտի գործարանը, իսկ այնտեղից անցնում է Պետերբուրգի գործարանը, վորպես փականագործ:

1899 թվին ընկ. Կալինինը ձերբակալվում է հեղափոխական գործունեությունից համար: Մի տարվա բանտարկությունից հետո նրան աքսորում են Կովկաս: Այնտեղ նա շարունակում է կազմակերպել բանվորական խմբակներ, վորի համար նրան նորից ձերբակալում են:

Մի բանի անգամ ձերբակալեցին և աքսորեցին ընկ. Կալինինին, բայց նա առաջվա նման յեռանդուն և առանց հոգնելու հեղափոխական աշխատանք տարավ: Այս ամբողջ ժամանակի ընթացքում նա իր կապը չկտրեց գյուղի հետ: Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի առաջին նախագահ

ընկ. Սվերդլովի մահից հետո՝ Խորհուրդների Համառուսական համագումարը 1919 թ. ընկեր Կալինինին ընտրեց Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի նախագահ, և այն ժամանակից մինչև այժմ, առանց փոփոխվելու, նա վերընտրվում է նույն պաշտոնում:

30. Խ. Ս. Հ. Մ. ԺՈՂԿՈՄԽՈՐՀԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ.

Ա. Ի. ՌԻԿՈՎ

Ըսկ. Լենինի մահից հետո Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն Ալեքսանդր Իվանովիչ Ռիկովին նշանակեց Ժողկոմխորհի նախագահ:

Ընկ. Ռիկովը իր ամբողջ կյանքը նվիրել է աշխատա-
վորութեան ազատագրման գործին:

Յարական կառավարութիւնը շատ անգամ է ձերբա-
կալել նրան: Ռիկովը 8 տարի բանտ է նստել և մի քանի
անգամ արտրվել: Իր հեղափոխական գործունեութեան
ընթացքում ընկ. Ռիկովը ամենասերտ կապ է պահպանում
ընկ. Լենինի հետ:

Ընկ. Ռիկովը կոմմունիստական կուսակցութեան ամե-
նանվիրված անդամներից մեկն է: 1905 թվից նա միշտ ըն-
տրվում է կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտեի անդամ:

1921 թվին, յերբ ընկ. Լենինի առողջութիւնը վատա-
ցավ, ընկ. Ռիկովը նշանակվեց ժողկոմխորհի և Աշխատանքի
ու հանրապետութեան Պաշտպանութեան խորհրդի նախա-
գահի տեղակալ:

Ներկայումս ընկ. Ռիկովը 46 տարեկան է:

Հաստատուն գծով ընկ. Ռիկովը իրագործում է ընկ.
Լենինի պատգամն՝ ամբացնելով բանվորների ու գյուղա-
ցիների միութիւնը:

31. Խ. Ս. Հ. Մ. ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵՂԱՅՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆ Ե

Մեր յերկրում 100-ից ավելի ազգութիւններ կան:

Յարական կառավարութիւնը նրանց ճնշում և լարում
էր մեկը մյուսի դեմ: Նրանք զրկված էին իրենց ինք-
նուրույնութիւնից, և յերկրները հանդիսանում էին իբրեւ
ցարական կառավարութեան գաղութներ:

Նրանք շահագործվում էին այնպես, ինչպես ներկա-
յումս շահագործվում են հնդկացիք, չինացիք, սիրիացիք,
յեզդիացիք՝ յեվրոպական գիշատիչ կապիտալիստների
կողմից:

Բայրշիկյան կուսակցութիւնը մեծ պայքար է մղել
ազգերի ինքնորոշման գործում: Այդ նպատակն իրագործ-
վեց Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան շնորհիվ: 1918 թ.
Համառուսական Խորհուրդների համագումարին՝ բոլոր ազ-
գութիւնների աշխատավորներն իրավունք ստացան ինք-
նորոշման: Նրանք կազմեցին իրենց ինքնուրույն հանրա-
պետութիւնները:

Թվի՛ր՝ ինչպիսի ինքնուրույն հանրապետութիւններ գիտես:

Խ. Ս. Հ. Մ. ՏԱՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒ- ԹՅՈՒՆԸ

Խորհրդային Միութիւնը բռնում է ամբողջ յերկրա-
գնդի մոտ $\frac{1}{6}$ մասը: Խ. Ս. Հ. Մ. տարածութիւնը հազա-
սար է մոտ 22 միլիոն քառակուսի կիլոմետրի (կիլոմետրը
մոտ 1 վերստ է), 146 միլիոն բնակչութիւնով: Նրա սահ-
մանագիծը հավասար է 65.000 կիլոմետրի:

32. ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

Խ. Ս. Հ. Մ.-ը մեծ մասով գյուղատնտեսական յերկիր
է: Գյուղացիութիւնը կազմում է բնակչութեան մոտ 82%
(119 միլիոն):

Մեր յերկիրը մեծ չափով արտադրում է հացահատիկ,
բամբակ, վուշ, կանեփ, ճակնդեղ, կաթնամթերք, ձու և այլն:

Գլխավոր գյուղատնտեսական շրջաններն են՝ Ուկրայի-
նան, Սիբիրը, Վոլգայի շրջանը, Թյուրքեստանը և Կովկասը:

Հողի բերքը մեղանում համեմատաբար ցածր և յեվրո-
պական յերկրներից: Պատճառն այն է, վոր մշակումը մե-
ղանում շատ տեղեր կատարվում է դեռ հին ձևով:

Ցարական կառավարությունը վոչ մի հոգ չի տարել գյուղատնտեսության բարելավման համար: 1914 թ. պատերազմը և քաղկոհիվները միանգամայն քայքայեցին մեր գյուղատնտեսությունը:

Խորհրդային իշխանությունը հսկայական աշխատանք է տանում գյուղատնտեսության բարձրացման համար: Անց են կացվում ջրանցքներ, կառուցվում են ելեկտրոկայաններ, գյուղին մեծ չափով տրվում են տրակտորներ: Բացի դրանից՝ կազմակերպվում են արտելներ, զարկ է տրվում կոոպերացմանն ու վարկավորմանը, պատրաստվում են գյուղատնտեսներ և ալլն:

ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԱՐԳԱՆՈՒՄ Ե.

Հացացանքների տարածությունը (հազար դեսիատիններով)			Բամբակը	
1924 թ.	1925 թ.	1926 թ.	1913 թ.	1926 թ.
68,450	78,396.	83,160	642,200 դես.	645,400 դես.

Գյուղատնտեսության հետագա զարգացումը կախված է արդյունաբերության զարգացումից, վորը ապիս է գյուղին մեքենաներ:

33. ՄԵՐ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր ամբողջ տնտեսության հիմքը կազմում է արդյունաբերությունը, վորի վրա դարձված է մեր գլխավոր ուշադրությունը:

Այսպես չե՞ր ցարի ժամանակ: Այն ժամանակ յերկրի հանքերի, գործարանների և ֆաբրիկաների մեծ մասը զրտնրվում եր ոտարերկրյա կապիտալիստների ձեռքում: Նրանք աշխատում էին Ռուսաստանի արդյունաբերությունը պահել ցածր վիճակում, վորպեսզի Ռուսաստանը ծառայի իրենց համար իբրեւ շուկա: Այդպիսով Ռուսաստանը դարձել եր ոտար պետությունների կիսագաղութ:

Հոկտեմբերը դուրս շարտեց մեր յերկրից կապիտալիստներին, և արդյունաբերության տերը դարձավ բանվոր դասակարգը:

Ցարական կառավարությունից մենք ժառանգություն ստացանք քայքայված արդյունաբերություն, վորն ափելի ևս քայքայվեց քաղկոհիվների ժամանակ:

Ինչո՞ւ արդյունաբերությունը կազմում է մեր տնտեսության հիմքը:

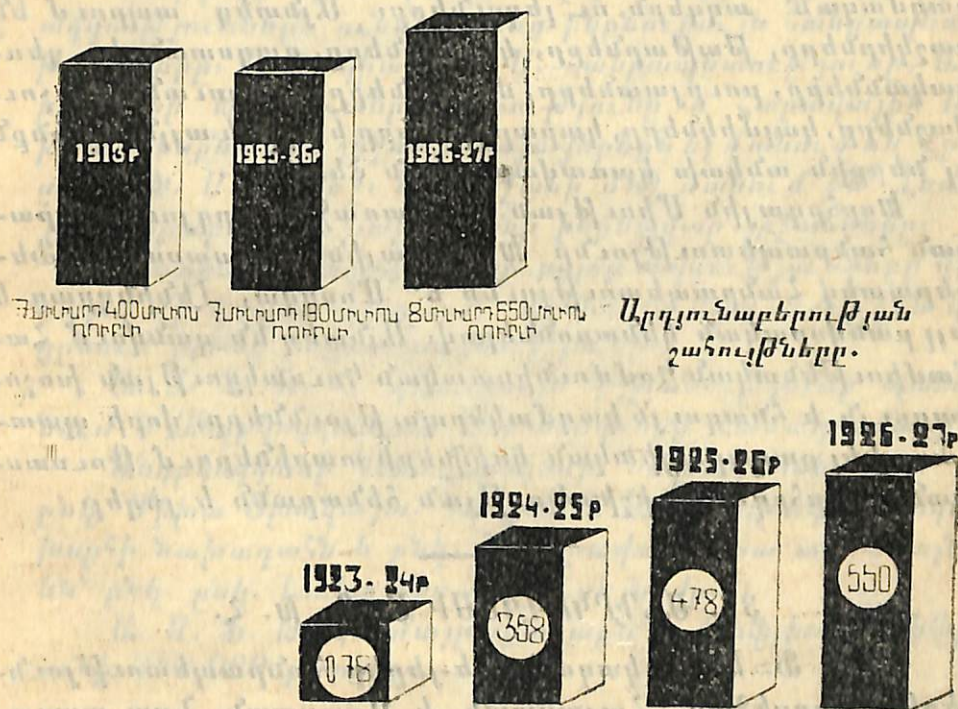
34. ՄԵՆԻ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ, ԱՌԱՋ ԵՆԻ ԳՆՈՒՄ

Քաղկոհիվներից հետո Խոր. իշխ. իր գլխավոր ուշադրությունն է դարձնում արդյունաբերության բարձրացման վրա: Վերաշինվում են գործարաններն ու խախտված մեքենաները. կառուցվում են նոր գործարաններ ու ելեկտրոկայաններ, շինվում են նոր մեքենաներ: Պատրաստվում է մասնագետ-վորակյալ բանվորների կադր, զարկ է տրվում տեխնիկայի զարգացմանը:

Հետզհետե ափելի ու ափելի մեծ գումարներ են հատկացվում արդյունաբերությանը:

Թե ինչպիսի նվաճումներ ունենք, ցույց են տալիս հետևյալ թվերը.—

Արդյունաբերության
արտադրությունը.

Արդյունաբերությանը հատկացված է՝ 1924—25 թվին՝ 385 միլ. ռուբ., 1925—26 թվին՝ 780 միլ. ռուբ., 1926—27 թվին՝ 1,000 միլ. ռուբ.:

35. Խ. Ս. Հ. Մ. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԸ

Մեր արդյունաբերական կենտրոններն են՝ Մոսկվան, Լենինգրադը, Ուրալն իր յերկաթի և արծաթի հանքերով, Սիբիրը փոսկով և փայտեղենով:

Դոնի ալագանը նշանավոր է բարածուխի հանքերով: Կովկասը հռչակված է Բազմի և Գրոգնու նավթով, Զիատուրիի մարգանեցով և Ալլահմերդու ու Ղափանի ընտիր պղնձով: Վոչ պակաս նշանակություն ունի Զրային ուժը, փորի արդյունքն է Վուխուստրոյը, Զագեսը, Յերևանի հիդրո-կայանը և մյուս ելեկտրոկայանները:

36. ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՖԵԴԵՐԱՏԻՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Մեծ են Խորհրդային Ռուսաստանի սահմանները, և բազմազան՝ ազգերն ու լեզուները: Այնտեղ ապրում են բաշկիրները, թաթարները, կիրգիզները, դաղստանցիք, լեռնականները, բուրյատները, մոնղոլները, յակուտները, չուվաշները, կալմիկները, կաբարդիները և այլն և այլն, ամենքն էլ ներքին անկախ կառավարչական ձևով:

Խորհրդային Միության մեջ առաջին արդյունաբերական հանրապետությունը Խորհրդային Ռուսաստանի Ֆեդերատիվ Հանրապետությունն է՝ Մոսկվա, Լենինգրադ և այլ բանվորական կենտրոններով: Այնտեղ են գտնվում Համամիութենական Կոմմունիստական Կուսակցության խոշորագույն և հնագույն կազմակերպությունները, փորի պատճառով էլ քաղաքացիական կռիվների տարիներում Ռուսաստանը Խորհրդային իշխանության հենարանն է յեղել:

37. ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ Ս. Ֆ. Խ. Հ.

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ. կազմված է յերեք հանրապետություններից՝ Ադրբեջան, Հայաստան և Վրաստան: Նրա տարածությունը հավասար է 193,000 քառ. կիլոմետրի: Ունի 5 814 365 ազգաբնակչություն, փորից՝ Հայաստանում 870,721, Ադրբեջան. 2,302 257 և Վրաստան. 2,641 387:

Անդրկովկասի գլխավոր հարստություններն են՝ նավթը, մարգանեցը, բամբակը, պղինձը, սպիրտը (գինի, կոնյակ...), միրգը և այլն:

Մինչև 1922 թ. Անդրկովկասի հանրապետությունները միացած չեյին: Այդ բանից տուժում էր յերկրի տնտեսությունը՝ զարգացումը: Կոմմունիստական կուսակցության անդրկովկասյան կազմակերպությունը մեծ աշխատանք է տանում Անդրկովկասյան Ֆեդերացիա կազմելու գործում:

1922 թ. սեպտեմբերի 30-ին այդ 3 հանրապետությունները միանում և կազմում են Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ.: Այս միացումը շողկապում է իրար հետ թուրք, հայ, վրացի և մյուս ազգությունների աշխատավորներին:

Մինչև Անդրկովկասի խորհրդայնացումն այդ ազգությունները՝ յեվրոպական կապիտալիստների զրդամբ իրար արյուն եյին թափում:

Այսօր նրանք ձեռք-ձեռքի տված՝ աշխատում են բարձրացնել իրենց յերկրի տնտեսությունը, կուլտուրան և բարեյապել իրենց կյանքը:

Անդրկովկասի հանրապետությունների մեջ ապրող փոքր ազգություններն ունեն իրենց ինքնուրույն հանրապետությունները: Աբխազիայի Խ. Ս. Հանրապետությունը, Աջարիստանի Խ. Ս. Հանրապետությունը և Հարավային Ոսեթիայի ինքնավար շրջանը—այս յերեքն էլ մտնում են Վրաստանի Խ. Ս. Հ. մեջ: Ադրբեջանի մեջ մտնում են՝ Լեռնային Ղարաբաղի և Նախիջևանի ինքնավար շրջանները:

Այսպիսով Անդրկովկասի բոլոր ազգությունները միանալով մի Ֆեդերացիայում՝ միևնույն ժամանակ չեն կորցրնում իրենց ինքնուրույնությունը:

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ. գերագույն իշխանությունը պատկանում է Անդրկովկասյան Խորհուրդների Համագումարին:

Անդրկովկասի Կենտգործկոմի նախագահներն են՝ ընկ. Միխա Յիսակայա, Կասյան և Աղամալի-ողլի: Ժողկոմ-խորհի նախագահն է ընկ. Շ. Ելիավան: Նրա տեղակալներն են՝ ընկ. ընկ. Լուկաչինը և Հյուսեյնովը:

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ. մայրաքաղաքն է Թիֆլիսը: Թիֆլիսն ունի 283,000 բնակիչ:

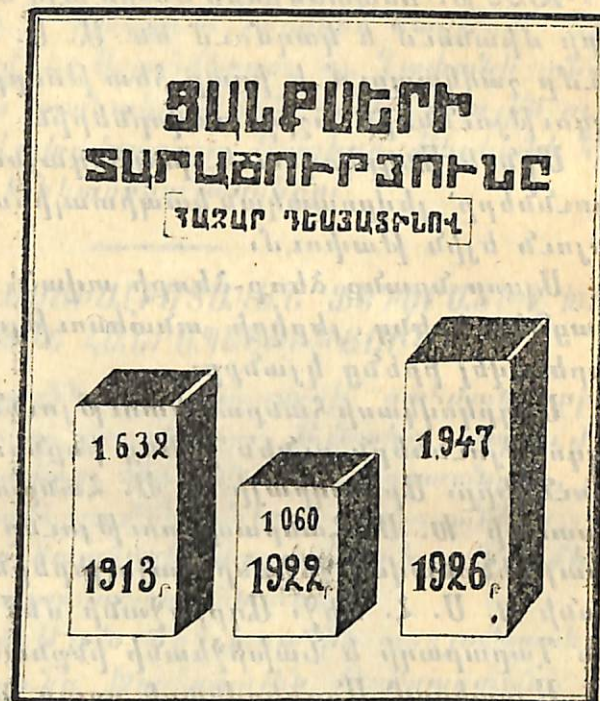
38. Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ.

Ինչպես Ռուսաստանի, այնպես էլ Անդրկովկասի տնտեսությունը քայքայվել էր պատերազմների շնորհիվ: Անդրկովկասի 1918—20 թ. իշխողները՝ մենշևիկները, դաշնակները և մուսավաթականները՝ ժամանակ չունեյին մտա-

ծելու տնտեսութեան մասին. նրանք զբաղված եյին կոփ-
ներով ու թալանով.

Խորհրդային իշխանութեան որոշ մեծ ուշադրութեան
եզդարձվում տնտեսութեան բարձրացման վրա, և մենք
տարեցտարի առաջ ենք գնում:

Որինակ՝

Նավթի և գազի արտադրութեան Աղբեջանում՝ 1913
թ.—7,493 հազար տոնն *, 1923—24 թ.—4,150 հազար տոնն,

* Տոննը հազասար և 61 փթի:

1924—25 թ.—4,766 հազար տոնն, 1925—26 թ.—5,655
հազար տոնն:

Պղնձի արտադրութեանը Հայաստանում՝ 1913 թ.
121,000 տոնն, 1918—22 թ. արդյունաբերութեանը կանգ
ե առնում. 1924—25 թ.—1,500 տոնն, 1925—26 թ.—9,300
տոնն:

Մարգանցի արտադրութեանը Վրաստանում՝ 1913
թ.—770 900 տոնն, 1922 թ.—53,200 տոնն, 1924—25 թ.—
594.600 տոնն, 1925—26 թ.—769 500 տոնն:

Անդրկովկասի տնտեսութեան հետագա զարգացման գոր-
ծում մեծ դեր ե խաղալու ելեկտրիֆիկացիան:

Արդեն պատրաստ են՝ Զագեսը—36,000 ձիու ուժ, Յե-
րևանի հիդրոկայանը—5 600 ձիու ուժ, Բաթումի կայանը—
5,000 ձիու ուժ, և մյուսները:

Կառուցվում են՝ Ռիոնգեսը, Ջորադետի, Լենինականի
և այլ ելեկտրոկայանները:

39. ՄԵՐ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Իմպերիալիստական և ազգամիջյան կոիվների շնորհիվ
Հայաստանը դարձել եր ավերակների, կոտորածի, գաղթի,
սովի և վորբերի մի վայր: Տնտեսութեանը հիմնովին բայ-
բայվել եր:

Խորհրդայնացումից հետո Հայաստանը հետզհետե վոտ-
րի յե կանգնում: Մեր հիմնական նվաճումներն են՝ Շիրակի,
Շահումյանի, Լենինի, Մարգարաբադի, Այդը-լճի և այլ
ջրանցքները:

Արդեն գործում են Ալլահվերդու և Ղափանի պղնձա-
հանքերը:

Ոգտագործվում ե Լենինականի պեմզան:

Կառուցվում են բամբակազտիչ և անկվածային (տեքս-
տիլ) գործարաններ, հիդրոկայաններ և բազմաթիվ շենքեր:

Հայնացած ե դպրոցների և խրճիթ-ընթերցարանների
ցանցը: Հեռախոսը, կինոն, ռադիոն մուտք են գործել Հա-
յաստանի գյուղերը:

Հ. Ս. Խ. Հ. ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՏԿԱՆՈՒՄ Ե ՀԱՄԱՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Մի համագումարից մինչև մյուս համագումարը՝ յերկիրը կառավարում ե Հայ. Կենտգործկոմը, վորն ընտրվում ե Համագումարի կողմից:

40. Հ. Ս. Խ. Հ. ԿԵՆՏԳՈՐԾԿՈՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ. ԱՐՏԱՇԵՍ ԿԱՐԻՆՅԱՆ

Արտաշես Կարինյանը ծնվել ե 1885 թվին Ղարաբաղում: Բազմի գիմնագրիան ավարտելուց հետո՝ նա անցնում ե Պետրոգրադի համալսարանը և ավարտում ե իրավաբանական ֆակուլտետը: 1904 թվին ընկ. Կարինյանը հեղափոխական աշխատանք ե կատարում Բազմի բանվորական շրջաններում և այլ վայրերում, վորպես բայլշելի:

1917 թվին ընկ. Կարինյանն ընտրվում ե Ռուսկոմկոմսի Կենտկոմի անդամ:

Ստեփան Շահումյանի ժամանակ կազմակերպված՝ Բազմի առաջին Խորհրդային կառավարության անդամ ե յեղել՝ վարելով արդարա դատության ժողկոմի պաշտոնը:

Ընկեր Կարինյանը շատ ե աշխատել կոմունիստական հայերեն և ռուսերեն թերթերում՝ հաճախ վարելով պատասխանատու խմբագրի պաշտոնը:

Հայաստանի Խորհրդայնացումից հետո, նա ընտրվել եր Հ. Կ. Կ. Կ. անդամ և վարել ե արդարադատության ժողկոմի պաշտոնը:

Ներկայումս ընկ. Կարինյանը Հ. Ս. Խ. Հ. Կենտգործկոմի նախագահն ե:

Ընկ. Ս. Կարինյան

41. Հ. Ս. Խ. Հ. ԺՈՂԿՈՄԽՈՐՀԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԱԲՈ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

Ընկ. Ս. Համբարձումյանը ծնվել ե 1880 թվին Լեռնային Ղարաբաղի Դիզակի շրջանի Զամգուր գյուղում, գյուղական ընտանիքում:

1899 թվին նա ավարտում ե Շուշու ռեալական դպրոցը, իսկ 1901 թ. մտնում ե Մոսկվայի համալսարանի բժշկական ֆակուլտետը:

1903 թվին ցարական կառավարությունը նրան ձերբակալում ե սոցիալ-դեմոկրատական կազմակերպության պատկանելու համար: Վեց ամիս բանտ նստելուց հետո՝ նրան վոստիկանության հսկողության տակ ուղարկում են Տվեր և ապա Բագու:

Բազմում նա մնում ե յերեք տարի և ուժեղ կուսակցական աշխատանք ե տանում:

1910 թվից մինչև 1920 թիվը Լեռնային Ղարաբաղում ընկ. Համբարձումյանը աշխատում ե իբրև բժիշկ: Այդ տարիներում նա ուժեղ աշխատանք ե տանում ցարական կառավարության և դաշնակցականների կոլծանարար քաղաքականության դեմ:

1921 թվին նա Հայաստանումն եր, առժողկոմի պաշտոնում:

1922 թվին ընտրվում ե Կենտգործկոմի նախագահ, իսկ 1925 թվին՝ Ժողկոմխորհի նախագահ:

Ընկ. Համբարձումյանը Հայաստանի Կոմկոմսի Կենտկոմի անդամ ե:

Ընկ. Ս. Համբարձումյան

Հանքափոր

42. ՈՒՅՐԱՅԻՆԱՅԻ Ս. Խ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ուկրաինյան իր մեծությամբ II տեղն է բռնում Խ. Ս. Հ. Մ. հանրապետությունների մեջ: Ունի 430000 բազմաթիվ տարածություն՝ մոտ 28 միլիոն ազգաբնակչությունով:

Ուկրաինյան հարուստ է հացով, շաքարով և յերկաթի հանքերով: Այստեղ է հռչակավոր Դոնբասը, վորը մատակարարում է ամբողջ Խ. Ս. Հ. Մ. ածուխ է յերկաթ: Մեր արտահանած հացի մեծ մասը տալիս է Ուկրաինյան:

Յարի ժամանակ Ուկրաինյան և Ուկրաինայի ժողովուրդը շահագործվել է ռուս և արտասահմանյան կապիտալիստների կողմից: Քաղկոնիքների ժամանակ Ուկրաինյան շատ փասներ է կրել՝ Դենիկինի, Վրանգելի, Պետլյուրայի, Մախոյի և այլ հրոսակապետների, նաև գերմանացիների և լեհերի ձեռքից:

Խորհրդային Ուկրաինյան ուժեղ կերպով բարձրացնում է իր տնտեսությունը, կուլտուրան և բարելավում է ազգաբնակչության դրությունը:

Ուկրաինայի մայրաքաղաքն է Խարկովը:

Քանի քարտեզի վրա Ուկրաինյան:

43. ՄՅՈՒՍ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Այդ հանրապետություններն են՝ Բելոռուսիայի, Թյուրքմենստանի և Ուզբեկստանի Ս. Խ. հանրապետությունները:

Բ. Ս. Խ. Հ. կազմակերպվել է 1919 թ. հունվարին: Նույն թվի աշնանը լեհական պաները գրավում են Բելոռուսիան և պահում իրենց ձեռքում մինչև 1920 թիվը:

1920 թ. հուլիսին Կարմիր բանակը դուրս է բշում լեհերին և գրավում Բելոռուսիայի մայրաքաղաք Մինսկը:

Խորհրդային իշխանությունը լուծում է հողային հարցը: Մինչև այդ՝ հողերի $\frac{2}{3}$ մասը գտնվում էր կալվածատերերի ձեռքում, վորոնցից խլվում և տրվում է գյուղացիներին:

Բելոռուսիան հարուստ է փայտեղենով:

Թյուրքմենստանի և Ուզբեկստանի Ս. Խ. հանրապետությունները Խ. Ս. Հ. Մ. կազմի մեջ են մտնում 1925 թ. մայիսին:

Այս շրջանը շատ հարուստ է: Մեծ նշանակություն են բամբակը, նավթը, ածուխը և խաշնարածությունը:

Յարի որով մութ և հետամնաց յերկիրն այսօր մեծ քայլեր է անում տնտեսության, լուսավորության և կենցաղային ասպարիզում:

Թյուրքմենստանի մայրաքաղաքն է Աշխաբադը, Ուզբեկստանինը՝ Սամարղանդը:

ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԿՈՄԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆ Ե

Համաշխարհային պրոլետարիատի և հեղափոխության առաջնորդ Վլադիմիր ԻԼՅԻՉ ԼԵՆԻՆ

Վլադիմիր Իլյիչը ծնվել է 1870 թվի ապրիլի 10-ին Սիմբիրսկ քաղաքում: Մեռել է 1924 թվի հունվարի 21-ին Մոսկվայի մոտ գտնվող Գորկի գյուղում:

44. ԼԵՆԻՆԻ ԿՅՄՆՔԸ

Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը ծնվել է 1870 թվականի ապրիլի 10-ին Սիմբիրսկ քաղաքում: Լենինի յեղբորը՝ Ալեքսանդրին կախել է ցարական իշխանությունը: 1887 թվին

Վլադիմիր Իլյիչն ավարտելով գիմնազիան՝ մտնում է Կազանի համալսարանը, փորտեղ և հարում է բանվորական շարժմանը: Այդ ժամանակից Վլադիմիր Իլյիչն իր ամբողջ կյանքը նվիրում է աշխատավորության ազատագրման գործին: 1895 թվին յերիտասարդ Լենինն աշխատում է Պիտերում, փորտեղ կազմակերպում է բանվորական խմբակներ:

1897 թվին ցարական վոստիկանությունը Լենինին ձերբակալում և արսորում է Սիբիր: Յիրեք տարի նա անց է կացնում հեռավոր Սիբիրի արսորավայրում: Յարական վոստիկանությունը հնարավորություն չի տալիս Վլադիմիր Իլյիչին աշխատելու Ռուսաստանում, և նա ստիպված է լինում մեկնել Շվեյցարիա: Բայց այդ հանգամանքը ևս չի կտրում նրան Ռուսաստանի հեղափոխական շարժումից: Նա գառնում է հեղափոխական պայքարի ղեկավար և Ռուսաստանի Կոմմունիստական Կուսակցության առաջնորդ: 1917 թվի հոկտեմբերին Վլադիմիր Իլյիչը ղեկավարում է բանվորների և գյուղացիների պայքարը՝ ուղղված կապիտալիստների և կալվածատերերի դեմ: Այդ պայքարը վերջանում է հաղթությամբ: Այդ ժամանակից Լենինն ընտրվում է Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի նախագահ և այդ պաշտոնը տանում է մինչև իր մահը:

1924 թվի հունվարի 21-ին մեռավ Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը, բայց մնաց նրա ստեղծած Կոմմունիստական Կուսակցությունը, փոր անշեղ կատարում է նրա ավանդները:

45. ԼԵՆԻՆԸ ԶԿԱ.

Լենինը չկա...

Այդ խոսքերը փչում են գիտակցության մեջ, ինչպես հսկա ժայռ՝ ծովում:

Ի՞նչպես կգնանք առաջ... Լենինի գմի լապտերը ձեռքներին:

Կգտնենք արդյոք ճանապարհը... Կուսակցության կուլեկտիվ մտքով ու կոլեկտիվ կամքով կգտնենք:

Վշտի ու սգի մեջ սեղմենք մեր շարքերն ու միացնենք մեր սրտերը նոր պայքարների համար:

Ընկերներ, յեղբայրներ, Լենինը մեզ հետ չէ:

Մնաս բարև, Իլյիչ, մնաս բարև, առաջնորդ:

Բանվորների յեվ գյուղացիների հազարավոր կապիստիստների յեվ կալվածատերերի գեմ մղած պայքարում հնարավոր է միայն շնորհիվ ամուր յեվ ճիշտ դեկլարությունը: Այդ դեկլարությունը օվորը բանվոր զառանգի բայցեվիյան կուսակցությունն է:

46. ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ.

Աշխատավորների ազատագրման համար մղվող ամբողջ պայքարը յերկար տարիների ընթացքում ղեկավարել է կոմմունիստական կուսակցությունն ընկ. ԼԵՆԻՆԻ գլխավորությամբ:

Կոմմունիստական—բայրևիկական կուսակցությունը բանվոր դասակարգի ամենագիտակից, նվիրված ու հեղափոխական շոկատն է:

Կոմմունիստական կուսակցությունը կազմակերպեց ընկ. ԼԵՆԻՆԸ Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից շատ առաջ, 1903 թ.: Այդ թվականին Ռուսաստանի Սոցիալ-Դեմոկրատական Կուսակցության 2-րդ համագումարում (Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ.-ը կազմվել է 1898 թ.) ընկ. ԼԵՆԻՆԻ գլխավորությամբ՝ մեծամասնությունը խիստ տարաձայնություն ունեցավ համագումարի փոքրամասնության հետ և այն որից սկսեց համառ պայքար մղել նրա դեմ: Այստեղից ել բայրևիկ (մեծամասնական) և մենշևիկ (փոքրամասնական) անուններն առաջ յեկան: Բայրևիկները վերջնականապես բաժանվեցին մենշևիկներից և կազմեցին իրենց սեփական

Կուսակցությունը 1918 թ.: 2-րդ համագումարում բայրևիկները պահանջում էին, վոր կազմվի ուժեղ, կարգապահ, հեղափոխական կուսակցություն: Կուսակցությունից դուրս պետք է գան բոլոր տատանվող և բանվոր դասակարգին խորթ տարրերը, իսկ մենշևիկները դրան դեմ էին: 1905 թվին բայրևիկներն ուղղում էին ստեղծել բանվորների և գյուղացիների միություն և հաստատել բանվոր դասակարգի և հեղափոխական գյուղացիության իշխանությունը: Մենշևիկները գտնում էին, վոր պետք է պաշտպանել բուրժուազիային և բանվորական իշխանություն չկազմել: Իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ մենշևիկները և ես-երները կողմնակից էին ցարի և կալվածատերերի սկսած կռվին: Միայն բայրևիկներն, ընկ. ԼԵՆԻՆԻ գլխավորությամբ, պայքարում էին թալանչիական պատերազմի դեմ: Այսպես, Կոմմունիստական Կուսակցությունը, յերկար տարիների ընթացքում անընդհատ պայքար եր մղում վոչ միայն ցարի միապետության, այլ նաև մի շարք համաձայնողական կուսակցությունների՝ մենշևիկների, ես-երների, դաշնակների դեմ, վորոնք ուղղում էին բանվորների և գյուղացիների հեղափոխական շարժումը թուլացնել և նրանց տանել բուրժուազիայի հետ համաձայնություն զալու ճանապարհով:

47. ՀՈՒՆՎԱՐԻ 9-Ը

1905 թվի առաջին իսկ ամիսը պսակվեց հսկայական նշանակություն ունեցող հեղափոխական դեպքերով: Գործն սկսվեց բանվորների սովորական գործադուլով: Պետերբուրգում (այժմյան Լենինգրադում) Պուտիլովի գործարանի բանվորները գործադուլ հայտարարեցին:

Շարժմանը մասնակցեցին մի քանի ուրիշ գործարաններ ևս:

Մի քանի որվա ընթացքում ամբողջ գործարանային Պետերբուրգը կանգնած եր, Բանվորական մասսաների մեջ հավատը դեպի թագավորը մեռած չեր: Նրանք կարծում էին, թե «հայր թագավորն» ոգնություն կգա «իր ժողովրդին», յեթե միայն նա իմանա, թե ժողովուրդն ինչպես է ապրում: Սովից, գործադրկությունից, ուղղաճակիտ կոտորածներից տանջված Պետերբուրգի բանվորական մասսաները վորոշեցին գնալ թագավորի մոտ:

1905 թվի հունվարի 9-ին բանվորները բոլոր կողմերից շարժվեցին դեպի Ջմեռային պալատը: Դա մի խաղաղ շքերթ էր—թագավորի պատկերներով, խաչ ու խաչվառով: Սակայն կառավարութունն այս շքերթի մեջ հին ութիմի դեմ սպառնալիք տեսավ և բանվորներին արճճի կարկուտով դիմավորեց:

1905 թվի հունվարի 9-ը

Այդ օրն սպանվեց 1216 մարդ և վիրավորվեց մոտ 500 հոգի:

Այս գնդակահարութիւնից հետո բանվորները հասկացան, վոր թագավորից այլևս սպասելու բան չկա, վոր նա նույն թշնամին է, վորպիսին են բուրժուաները, վոր հույսը պետք է դնեն միայն իրենց վրա:

Վոչ վոր չի տա մեզ ազատութիւն—
վոչ խենթ հերոսը, վոչ արքան.
մենք պետք է մեր ազատութիւնը
խլենք մեր ձեռքով սեփական:

1905 թ. հեղափոխության պահուկները չհուսահատեցրեց բալլեվիկներին: 26-րդ ցարական կառավարության հալածանքներին՝ բալլեվիկները կազմակերպում էին աշխատավորությանը գալիք պայքարի համար:

1905 թվի փորձը ոգեգործվեց 1917 թ. Հոկտեմբերին:

ԲԱՅԼՇԵՎԻԿՆԵՐԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ

48. ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Փետրվարյան հեղափոխութիւնից հետո իշխանութիւնն անցնում է ժամանակավոր Կառավարութիւն ձեռքը: Այդ կառավարութիւնն մեջ նստած էին մենշևիկներն ու կադետները:

Իշխանութիւնը մինչև իրենց ձեռքն անցնելը նրանք կերակրում էին բանվորներին ու գյուղացիներին զանազան խոստումներով՝ վերջ իմպերիալիստական պատերազմին, հողը գյուղացիներին, գործարանները բանվորներին, ազատութիւն, և այլն, և այլն:

Յերբ նրանք իշխանութիւն գլուխն անցան, այդ բանը չկատարեցին: Նրանք շարունակեցին ցարի բազմազանութիւնը: Բանվորի վիճակը չփոխվեց, գյուղացու վզին դեռ նստած էր հողատերը, իսկ սոված ու տանջված գինվորը դեռ տնքում էր թաց խրամատներում: Աշխատավորութիւնը տեսավ, վոր մենշևիկներն իրեն վոչինչ չեն կարող տալ, վերջնականապես հեռացավ նրանցից և համախմբվեց բայշևիկների շուրջը:

1917 թ. հոկտեմբերի 25-ին աշխատավորութիւնը բայշևիկների ղեկավարութիւնը տապալեց ժամանակավոր Կառավարութիւնը և հաստատեց Խորհրդային իշխանութիւնը:

Ի՞նչ դեկրետներ հրապարակեց Խորհրդային իշխանութիւնը Հոկտեմբերյան հեղափոխության լերկորդ օրը:

49. ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՁԵՌԻՐ

1917 թվի հոկտեմբերի 10-ն եր:

Բայլեկների կուսակցության կենտկոմից կանչել ելին արտակարգ նիստի: Հասցեն հայտնած եր գաղտնի: Նիստը կայանալու լեր քաղաքի ծայրում:

Ձմեռային պալատի զրափումը, վորը ժամանակավոր կառավարության վերջին ամրոցն եր

Գնում ենք: Գիշերային խավարի մեջ յերևում են մարդկարին ստվերներ, վորոնց խոսակցությունից լսվում ե՝
— Սոցիալ-դավաճան, Լիբեր-Պան, «ճիշտ են ասում

բայլեկները, առանց խորհուրդների իշխանություն՝ կռվին վերջ չի լինի»:

Բոլորի խոսակցության առարկան ե՝ կռիվ, խորհուրդների իշխանություն, բեզարել ենք, դավաճաններ և այլն: Նիստն արդեն սկսվել ե: Կտրուկ դրված ե զինված ապստամբության հարցը:

Ներկա յեղողների հոծ մեծամասնությունն արտահայտվում ե ինպատ «ամբողջ իշխանությունը խորհուրդներին» լողունգի: Կան և տատանվողներ, վորոնք կասկածում են ապստամբության հասունացման մոմենտի մասին:

Բայց պատմության ձեռքը ղեկավարում ե կենտկոմի այսօրվա նիստը:

Սուրբ վերցնում ե ընկ. Լենինը: Նա՝ պատասխանելով տատանվողներին՝ կոչ ե անում, վոր անհրաժեշտ ե վճռական գիծ վերցնել ղեպի յերկրորդ հեղափոխությունը:

Քվեարկում ենք: Յերկու ձեռք դեմ են: Մնացածը կողմնակից են:

Բայլեկայան կենտկոմի վորոշմամբ խաչ քաշվեց հին կարգերի վրա և հոկտեմբերի 25-ին ստեղծվեց խորհուրդների իշխանությունը:

Հոկտեմբերյան ճգնաժամների պատգամության համար բանվորներն ու գյուղացիներն սեղծեցին իրենց մահապաշտպան միությունը՝ Կարմիր բանակը: Կոմկուսակցության անգամների լավագույն մասը՝ Կարմիր բանակի մահապաշտպան զինվորացիներն ու կռիվը յեվ հասցրեց հաղթանակի: Քաղաքացիական կռիվների ժամանակ կոմունիստական կուսակցությունը իր անդամների 50%-ը (մոտ 300,000) ուղարկեց Կարմիր բանակի շարքեր, նրանք իրենց ինքնուրույն յեվ անձնվորությամբ որե՛նակ յեղան մեացած կ - բանակայիններին:

50. Ո՞Վ ԵՐ ՆԱ

Քաղաքացիական կռիվների ամենազգվարին ժամանակն եր: Թշնամիները չորս կողմից հարվածում ելին խորհրդային յերկրը:

Մի վճռական մարտից հետո 19 կարմիր մարտիկներ՝ կտրված իրենց զորամասից՝ հավաքվել ելին անտառում: Չյունը կորցրել եր նրանց հետքերը և փակել ճանապարհը: Թշնամին առաջանում եր: Անտառը շուտով անցնելու յեր նրա ձեռքը:

Յեվ այդ 19 կարմիր մարտիկները մտածում էին իրենց փրկելու մասին: Բայց ի՞նչպես: Նրանք չգիտեին ճանապարհը և չունեին պաշտպանության միջոցներ: Նրանց գենըն ու զինամթերքն էր՝ 5 հրացան և մի գնդացի՝ միայն մի ժապավենով:

Այդ ժամին գալիս է քսաներորդը՝ մի նիհար ու հոգնած կ...բանակային: Նա միակն էր, վոր գիտեր դեպի կարմիր զորամասերը տանող ճանապարհը:

Բայց գնալ այդ նեղ ճանապարհով, առանց պաշտպանվելու—հնարավոր չէր: Թշնամին կարող էր գերել: Պետք է մեկը ժամանակավոր կանգնեցներ թշնամուն, վորպեսզի մյուսները կարողանային անվտանգ տեղ հասնել:

Յեվ ահա նրանք վիճակ են գցում, թե ո՞վ մնա գնդացիների մոտ: Չկար մեկը, վոր հոժարակամ մնար և զոհեր իր կյանքը մյուս 19-ի համար:

Մինչդեռ նրանք վիճակ էին գցում, նորեկ ընկերն արդեն պառկած էր գնդացիների մոտ և ձեռքով ճանապարհն էր ցույց տալիս:

19 մարտիկները լուսաբացին արդեն կարմիր շոկատումն էին:

Բայց նրանք անվերջ մտածում էին, թե ո՞վ էր այն ընկերը, վորը զոհեց կյանքն իրենց համար:

Յեվ հանկարծ մեկը հայտնեց՝ «Նա, նա կոմմունիստ էր, ընկերներ»:

51. ՄԻ ՆԱՄԱԿ

1920 թիվն էր: Քաղաքացիական կռիվի ալիքները տարածվել էին յերկրի բոլոր ծայրերը: Խորհրդային Ռուսաստանի Կարմիր բանակը կատաղի կռիվ էր մղում սպիտակ-գվարդիականների դեմ: Հեղափոխական բանվորությունն ու գյուղացիությունը մի կողմից, հակահեղափոխական բուրժուազիան ու սև հարյուրակները մյուս կողմից վճռական և վերջնական պայքարի էին յելել: Լինել-չլինելու հարցն էր վորոշվում յերկու կողմի համար էլ:

Ողեսուս քաղաքն էլ սոսկումի և տագնապի որեր էր ապրում: Նա անցնում էր ձեռքից-ձեռք: Փոքրաթիվ հեղափոխական մարտիկներն առժամանակ ստիպված են լինում թողնել քաղաքը և նահանջել: Սպիտակ-գվարդիականները

մտնում են քաղաք: Նրանց հաջողվում է ձերբակալել տասընյոթ հեղափոխական բանվոր և գյուղացի:

Յեվ ահա բանտի նկուղի աղոտ յուսի տակ իրենց վերջին գրավոր հրաժեշտն են ուղղում ընկերներին:

Ահա նրանցից մեկը.
«Պանծալի ընկերներ,

«Յես մեռնում եմ ազնիվ կերպով, ինչպես ապրեցի կարճատև կյանքիս ընթացքում: Ութ որից հետո կլրանա քսաներկու տարիս, իսկ այս յերեկո ինձ գնդակահարելու յեն: Յես չեմ ավաստում իմ կորուստը: Ցավում եմ միայն, վոր քիչ բան եմ արել հեղափոխության համար: Միայն այժմ եմ ինձ գիտակցական հեղափոխական և կուսակցական աշխատավոր համարում: Դրա համար ել չեմ ցավում այսպիսի վախճանի համար: Չե՞ վոր յես մեռնում եմ իբրև ազնիվ կոմմունիստ:

«Բոլոր դատապարտվածներս ել շատ վայելուչ և աշխուժ ենք պահում մեզ: Այսօր վերջին անգամ լրագիր կարդացինք. մեր գործը շատ հաջող է: Ծուտով, շուտով ամբողջ Ուկրաինան ազատ կընչի և կսկսի նոր, ստեղծագործական աշխատանք: Ցավում եմ, վոր չեմ մասնակցելու այդ աշխատանքին: Համբույրներ իմ ամենահին ընկերոջը—մայրիկիս:

«Մնաք բարով: Կեցցե կոմմունիզմը:

Դորա

52. ԿՈՄԲԶԻՋԸ ԶՈՐԱՄԱՍՈՒՄ

Նախնական կուսակցական կազմակերպությունը Կարմիր բանակում և նավատորմիդում հանդիսանում է վաշտային (մարտկոցային, եսկադրոնային...) բժիշկ: Բժիշկ կազմակերպվում է այն դեպքում, յերբ վաշտում կա վոչ պակաս քան յերեք Համ. Կ. Կ. (բ.) անդամ:

Կոմմունիստական բժիշկ զորամասում ունի հետևյալ հիմնական խնդիրները՝

1. Ամուր կապ պահել կուսակցության և կարմիր-բանակային մասսայի մեջ:

2. Բացատրել անկուսակցական կ...բանակայիններին կուսակցության դերն ու նշանակությունն աշխատավորության պայքարի մեջ՝ շահագործողների դեմ:

3. Ամրացնել կուսակցութեան ազդեցութիւնը:

4. Ընդունել նոր անդամներ ու դաստիարակել թեկնածուներին:

Բացի դրանից՝ կուսը շին ոժանդակում եւ զորամասի հրամբադկադմին՝ Կ. քանակայինների դաստիարակման գործում, աշխատում եւ բարձրացնել իր անդամների քաղաքական եւ կուլտուրական մակարդակը եւ աշխատանք եւ տանում Լ. Կ. Յե. Մ. անդամների մեջ:

Կոմբըիշները միանում եւ կազմում են գնդի կոլլեկտիվ:

Իսկ ինչպիսի կազմակերպութիւն կա դիվիզիայի մասշտաբով: Պատմիր նրա աշխատանքի մասին:

Լ. Կ. Յե. Մ. բոլոր անգամները, վորոնք գտնվում են Կարմիր բանակի շտաբներում, պետք է անցնեն հեղափոխական մարտիկների ուսնակ ծառային: Լ. Կ. Յե. Մ. ոժանդակում եւ կուսակցութեան իր խնդիրները կայանքի մեջ կիրառելու գործում: Կոմսոմոլը կուսակցութեան ոգնակացն եւ յեվ բանակի կուսակազմակերպութեան հիմնական պահեստը:

53. ՀԱՄ. ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԿՈՄՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԻՏԱՍԱՐ-ԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ (ՀԱՄ. Լ. Կ. ՅԵ. Մ.)

Առաջին բանվորական յերիտասարդական կազմակերպութիւններն առաջանում են 1917 թվին: Իրենց աշխատանքի հենց առաջին որերից նրանք գնում են Կոմմունիստական Կուսակցութեան հետ եւ կռիվ են սկսում համաձայնողականների դեմ: Նրանք ակտիվ մասնակցում են Հոկտեմբերյան հեղաշրջմանը:

1918 թ. կայացավ համառուսական Յե. Մ. համագումարը, վորտեղ ստեղծվեց Ռուսաստանի Կոմյերիտմիութիւնը (Ռ. Կ. Յե. Մ.): Համագումարն ընդունում եւ, վոր յերիտասարդութիւնը պետք եւ ակտիվ մասնակցի բանվոր դասակարգի պայքարին՝ համաշխարհային սոցիալիստական հեղափոխութեան համար եւ տարածի կոմմունիզմի գաղափարները:

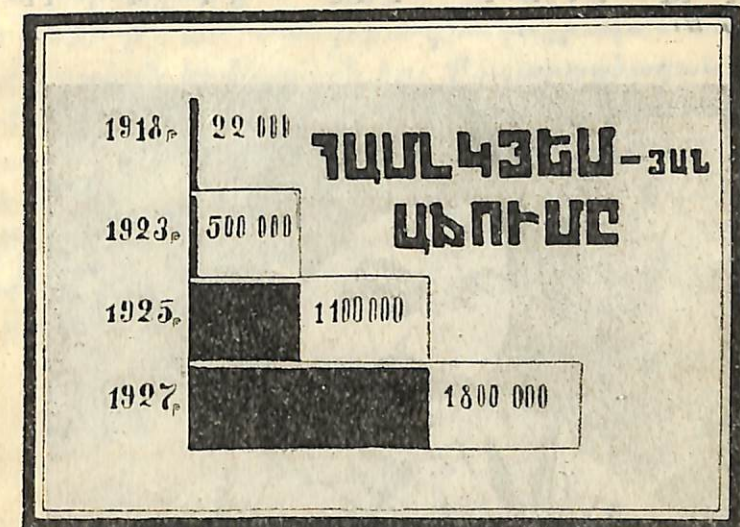
Քաղաքացիական կռիվների ժամանակ Կոմսոմոլը հերոսական կռիվ եւ վարել ուղղամակատներում: Կռիվներից հետո նա աշխատանք եւ տանում տնտեսական եւ կուլտուրական ֆրոնտում:

1919 թ. Ռ. Կ. Յե. Մ. մտնում ե Միջազգային Յերիտասարդական Միութեան մեջ եւ շուտով այնտեղ դեկավարի դեր ե խաղում իբրեւ ամենամեծ հեղափոխական միութիւն: Ներկայումս Համ. Լ. Կ. Յե. Մ. ունի մոտ 2 միլիոն անդամ:

Ընկ. Լենինի մահից հետո միութիւնը կոչվում ե Լենինյան Կ. Յե. Մ.:

Ձեր գլուղում (քաղաքում) կա Լ. Կ. Յե. Մ. բշիշ:

Գրիւր գլուղ, թե ինչ պետք ե անի կոմյերիտմիութիւնը (Լ. Կ. Յե. Մ.):

54. ԼԵՆԻՆԻ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐԸ

Հեռանալով մեզանից, ընկ. Լենինը կտակել ե մեզ՝

1. Բարձր ե մաքուր պահել կուսանդամի կոչումը:

2. Աչքի լուսի պես պահպանել կուսակցութեան միասնականութիւնը:

3. Պահպանել ե ամրացնել պրոլետարիատի դիկտատուրան:

4. Ամբողջ ուժերով ամրացնել բանվորների ե գյուղացիների միութիւնը:

5. Ամրացնել ե լայնացնել Խորհրդային Հանրապետութիւնների Միութիւնը:

6. Ընկ. Լենինը նշել է, Վոր Կարմիր բանակի ամրացումը և նրա դրության բարելավումը մեր կուսակցության գլխավոր խնդիրներից մեկն է:

7. Լինել հավատարիմ Կոմինտերնի սկզբունքներին: Յերդովում ենք, ընկ. Լենին, Վոր բոլոր ուժով կաշխատենք և պատվով կկատարենք ըո բոլոր պատգամները: Լենինի պատգամների ճիշտ իրագործումն ապահովվում է Համ. Կ. Կ. (բ) Կենտկոմով:

Համ. Կ. Կ. (բ) Կենտկոմի գլխավոր քարտուղարն է ընկ. Ստալինը:

55. ՅՈՍԻՖ ՎԻՍՍԱՐԻՈՆՈՎԻՉ ՍՏԱԼԻՆ

Համ. Կոմմունիստական Կուսակցության Կենտրոնական Կոմիտեյի գլխավոր քարտուղարը Յոսիֆ Վիսսարիոնովիչ ՍՏԱԼԻՆն է:

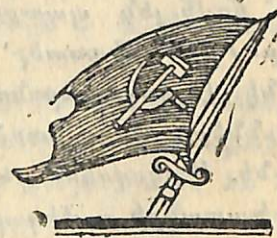
Ընկ. Յոսիֆ Վ. Ստալին

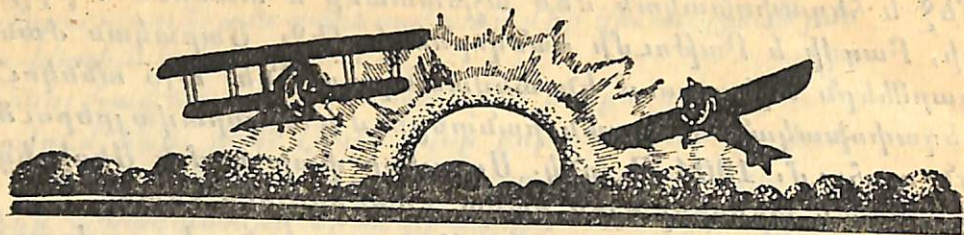
Ընկ. Ստալինը ծնվել է 1879 թ.: Նրա հայրը Թիֆլիսի Նահանգի գյուղացի յեր: 17 տարեկան հասակից ընկ. Ստա-

լինը մտնում է սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության մեջ և հեղափոխական մեծ աշխատանք է տանում Թիֆլիսի, Բազմի և Բաթումի բանվորների մեջ: Ցարական ժանդարմներն աշխատում են անվտանգ դարձնել այս աննկուն հեղափոխականին և նրան բանտերում և արտաթափվածներում են պահում: 1904 թ. ընկ. Ստալինը փախչում է Սիբիրից, ուր նրան արտորել էին բանտ նստեցնելուց հետո:

1908—1913 թվականներին ցարական կառավարությունը հինգ անգամ ձերբակալում և հեռավոր նահանգներ արքոր է ուղարկում ընկ. ՍՏԱԼԻՆԻՆ, բայց նրան հաջողվում է չորս անգամ փախչել արքորից և շարունակել իր հեղափոխական գործունեությունը:

Փետրվարյան հեղափոխությունից հետո ընկ. ՍՏԱԼԻՆԸ դառնում է «Պրավդա»-ի և ուրիշ բայլեիկական լրագրերի խմբագիր: 1919 թ. նա Բանվորա-գյուղացիական Տեսչության ժողովրդական կոմիտեարն էր: Քաղաքացիական կռիվների ժամանակ ընկ. ՍՏԱԼԻՆԸ զանազան ֆրոնտների և հանրապետության ռազմա-հեղափոխական խորհուրդների անդամ է յեղել: Ռազմական ասպարիզում մատուցած ծառայության համար նա պարգևատրված է Կարմիր Դրոշի չքանչանով: Ներկայումս ընկ. Ստալինը Համ. ԿԿԿԿ-ի գլխավոր քարտուղարն է:

Խ. Ս. Հ. Մ. ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ

ՇՐՋԱՓԱԿՄԱՆ ՄԵՋ

56. ԼԻՆԵԼ ԱՉԱԼՈՒՐՋ ՅԵՎ ՊԱՏՐԱՍՏ

Խ. Ս. Հ. Մ. յերկրագնդի վրա միակ պետությունն է, վորտեղ իշխանությունը գտնվում է բանվորների և գյուղացիների ձեռքում։ Ահա այս է գլխավոր պատճառը, վոր բոլոր բուրժուական պետությունները թշնամաբար են նայում ԽՍՀՄ-ի վրա։ Հեղափոխությունից հետո յերկար ժամանակ նրանք չեղին ուզում ճանաչել մեզ՝ հույս ունենալով տապալել մեր իշխանությունը։

Սակայն այդ նրանց չհաջողվեց։ Կարմիր բանակը Կոմկոմսի ղեկավարությամբ պաշտպանեց Խորհրդային իշխանությունը։

Մեր ամրացումն ու զարգացումն ստիպեց շատ բուրժուական յերկրներին՝ ճանաչել մեզ և տնտեսական ու ղեկավարական կապ հաստատել։

Ճանաչելը դեռ բարեկամություն չէ։

Արդեն նրանցից շատերն ուժեղացրել են թշնամական վերաբերմունքը դեպի մեզ և կռվի յեն պատրաստվում մեր դեմ՝ Անգլիայի գլխավորությամբ։ Իբրև փաստեր՝ անգլո-ռուսական հարաբերության խզումն, ընկ. Վոյկովի սպանությունը Վարշավայում, մեր ներկայացուցչությունների վրա հարձակումները Լոնդոնում, Պեկինում, Շանհայում, ընկ. Ռեկովսկու դեմ ստոր պայքարը Պարիզում։ Ըրտեսական աշխատանքի ուժեղացումն մեր յերկրի ներսում և այլն։ Այս բոլորն արվում է Անգլիայի գլխավորությամբ։

Մեր պատասխանը պետք է լինի հետևյալը՝ աշալուրջ յեվ պատրաստ լինել հակահարված տալու համար։

Հարվածել թեմամուն հնարավոր է, յեթե նախաջում ես նրան, գիտես նրա ուժեղ և թույլ կողմերը։

57. ՄԵԾ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԸ

Ամբողջ կապիտալիստական աշխարհը բաժանված է 2 տեսակի պետությունների՝ մեծերի և փոքրերի։ Մեծերը տերերն ու հրամայողներն են, իսկ փոքրերը՝ ծառայողներն ու կատարողները։ Թե մեծերը և թե փոքրերը մեզ թշնամի յեն։

Վորոնք են այդ պետությունները։ Սկսենք Անգլիայից։

58. ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիան հին կապիտալիստական յերկիր է։ Ունի շատ գաղութներ, վորոնք տալիս են նրան հուժ և նյութ և սպառում են Անգլիայի ապրանքները։ Նա սարսափելի կերպով շահագործում է գաղութային բազմամիլիոն ժողովուրդներին։ Առանց գաղութների Անգլիան վոչինչ է։ Անգլիան ունի մեծ նավատորմ, վորի միջոցով կարողանում է իր ձեռքում պահել գաղութները։

Անգլիայի տարածությունն առանց գաղութների հավասար է 228,000 քառ. կիլոմետրի, մոտ 44 միլիոն ազգաբնակչությունով, իսկ գաղութներն ունեն 37,234 հազար ք. կիլ. տարածություն և 414 միլիոն բնակչություն։ Փոքրիկ Անգլիան շահագործում է տասնյակ յերկրների ու ազգությունների միլիոնավոր աշխատավորներին։

Գաղութային ժողովուրդները՝ տեսնելով Ռուսաստանի աշխատավորության հաղթանակն՝ իրենք ևս ուզում են դեն շարտել բուրժուազիայի լուծը։ Բայց անգլիական բուրժուազիան անողորմ ճնշում է նրանց ամեն մի հեղափոխական յելուկ։ Նա ճնշեց 1921 թ. Հնդկաստանի գյուղացիական շարժումը՝ գնդակահարելով հազարավոր հեղափոխականներ, ճնշում է և չինական հեղափոխությունը, ուզում է ճնշել և մեզ։

Այս ապստամբությունների պատճառը նա գտնում է Խ.Ս.Հ.Մ. մեջ և զրա համար ել, քանի գնում, այնքան թշնամանում է մեզ հետ։

Անգլիայի գլխավոր գաղութներն են՝ Հնդկաստանը, Յեգիպտոսը, Կանադան, Ավստրալիան և այլն։

59. ՄԱՅԻՍՅԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Լավ չե արդյունաբերական Անգլիայի բանվոր դասակարգի դրությունը։

Անգլիական բուրժուազիան՝ կամենալով ավելացնել իր շահույթները, վորոնք վերջին տարիներում քչացել եյին՝ հարձակման

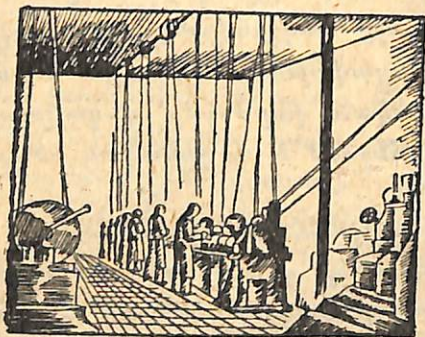
ե անցնում բանվոր դասակարգի դեմ: Անգլիայի հանքատերերը պահանջում են՝ պակասեցնել հանքափորների աշխատավարձը և ավելացնել աշխատանքի ժամերը:

1926 թվի մայիսի 1-ին Անգլիայի բանվոր դասակարգը, առաջին հերթին հանքափորները, հայտարարում է ընդհանուր գործադուլ, վորին մասնակցում է մոտ 5 միլիոն բանվոր:

Շնորհիվ այն բանի, վոր կառավարութունն անցնում է հանքատերերի կողմը, և դեղին ղեկավարները դավաճանում են բանվոր դասակարգին, այդ հսկա գործադուլը պարտվում է և վերջանում ինպատ բուրժուազիայի:

Խ. Ս. Հ. Մ. բանվորները գործադուլի ընթացքում իրենց յեղբայրական ոգնութունն են հասցնում Անգլիայի հանքափորներին: Անգլիական բուրժուազիան վոչ թե միայն գաղութներում պայթած ապստամբութունների, այլ և այս գործադուլի պատճառը վորոնում եր մեզ մոտ, մեղադրում եր Մոսկվային:

Պարտված գործադուլը թողեց իր դասերը Անգլիայի պրոլետարիատի համար—անգլիական բանվորները վերջին անգամ համոզվեցին, վոր կառավարութունը պաշտպանում է միայն բուրժուազիայի շահերը, վոր իրենց դեղին ղեկավարները վերջին հաշվով բուրժուազիայի ծառաներն են և բանվոր դասակարգի դավաճանները, վոր Անգլիայի պրոլետարիատը կարող է հաղթանակի հասնել միայն անգլիական կոմկուսի ղեկավարությամբ:

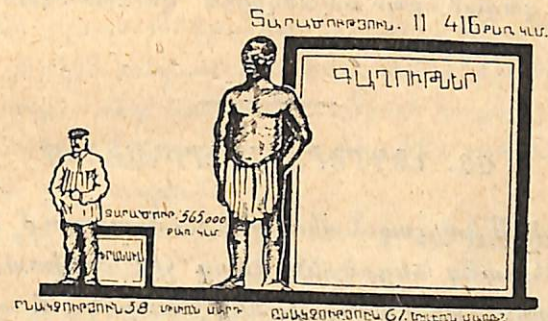

60. ՖՐԱՆՍԻԱ

Ֆրանսիան, ինչպես և Անգլիան, կապիտալիստական արդյունաբերական յերկիր է: Ունի մեծ գաղութներ: Նրա մեծ գաղութներն են՝ Ալժիրը, Թունիսը, Մարոկկոն, Հնդկաչինը:

Ֆրանսիան իր շահագործումով և դաժանությամբ լետ չի մոռնում Անգլիայից:

Ֆրանսիական բուրժուազիան կործանեց Սիրիայի Դամասկոս քաղաքը, անխնա կոտորեց ռիֆիներին (ռիֆիներն Աֆրիկայի ժողովուրդներն են), վորոնք կամենում եյին դեն շարտել իրենց վզից ֆրանսիական լուծը: Նա անխնա ճնշում է բանվոր դասակարգի ամեն մի յելույթ իր յերկրի ներսում՝ ուղղված բուրժուազիայի դեմ: Ներկայումս շատ կոմունիստներ տառապում են ֆրանսիական բանտերում:

Ի՞նչ են ասում այս թվերը:

61. ԳԵՐՄԱՆԻԱ

1914 թվի պատերազմից առաջ Գերմանիան շատ ուժեղ կապիտալիստական յերկիր եր: Այդ պատերազմում նա պարտվեց և կորցրեց իր հողերի մի մասը, գաղութները, նավատորմը և տվեց շատ տուգանք:

Ներկայումս Գերմանիան ունի 469,000 քառ. կիլոմետր տարածութուն և 59 միլիոն ազգաբնակչութուն: Այնտեղ կա մոտ 23 միլիոն բանվոր և ուժեղ կոմունիստական կուսակցութուն, վորի քանակը հասնում է 150,000:

Գերմանիայի մալրաքաղաքն է Բեռլինը:

Դտե՛ք քարտեզի վրա Գերմանիան:

62. ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 9-Ը

Ռուսաստանի հեղափոխությունից հետո ապստամբում է գերմանական պրոլետարիատը՝ նպատակ ունենալով տապալել բուրժուաների ու կալվածատերերի իշխանությունը: Այս դեպքը տեղի յե ունենում 1918 թ. նոյեմբերի 9-ին:

Նրան հաջողվում է գահընկեց անել և հեռացնել թագավորին, բայց իշխանությունն իր ձեռքը վերցնել չի կարողանում:

Գերմանական մենչիկևներն ու մյուս «սոցիալիստները» խաբեցին բանվորներին ու գյուղացիներին, դավաճանեցին նրանց և իշխանությունը հանձնեցին բուրժուազիային, վորը ներկայումս խեղդում է Գերմանիայի բանվորներին ու գյուղացիներին:

Գերմանիայի պրոլետարիատի ղեկավարներ՝ Կարլ Լիբկեխտեյնի և Թոմաս Լյուբկեմբուրգի գազաճաբար սպանվեցին գերմանական բուրժուազիայի ձեռքով:

63. ՆԵԳՐԵՐՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅՈՒՄ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ապրում են մոտ 14 միլիոն նեգրեր: Այստեղ նեգրերին մարդ չեն հաշվում: Որինակ՝ Նյու-Յորքում նեգրերը չեն կարող մտնել թատրոն, ճաշարան, վորոնք սպիտակների համար են:

Ավելի ծանր է նեգրերի դրությունը հարավում: Այնտեղ յերկաթգծերի վրա նեգրերի համար գոյություն ունեն առանձին վագոններ, կայարաններում առանձին սենյակներ: Նեգրը չի կարող ամուսնանալ սպիտակ աղջկա հետ: Մինչև անգամ յեկեղեցիներն սպիտակների և նեգրերի (սևամորթների) համար առանձին-առանձին են:

Յեթե մի սևամորթ տեղափոխվեց մի փողոց, վորտեղ ապրում է սպիտակ, այդ վերջինն անպայման տեղափոխվում է այդ տեղից մի ուրիշ փողոց:

Այս բոլորն ուժեղ ատելություն է առաջացնում նեգրերի մեջ դեպի սպիտակները, դեպի իրենց շահագործող կապիտալիստները:

Ամերիկական բուրժուազիան անխնայ կոտորում է աշխատանքի ազատագրման համար պայքարող մարտիկներին: 1927 թվին այդ բուրժուազիայի ձեռքով սպանվեցին հեղափոխական մարտիկներ՝ Սակկոյի և Վանցետի:

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներն իր գաղութներով ունի 9,695 հազար ք. կիլ. 120 միլիոն բնակչությունով: 1914-18 թ. պատերազմի ժամանակ Ամերիկան շատ հարստացավ, և ներկայումս բոլոր չեվրոպական պետությունները նրան պարտ են:

64. ԻՏԱԼԻԱ ՅԵՎ ՅԱՊՈՆԻԱ

Մյուս մեծ կապիտալիստական յերկրներն են՝ Իտալիան և Յապոնիան: Իտալիան գտնվում է Յեվրոպայում, Միջերկրական ծովի հյուսիսային կողմը: Իտալիայի տերն ու տիրականը Փաշիստներն են, վորոնք ինչ կամենում են, այն ել անում են:

Վերջին ժամանակներս Փաշիստական Իտալիան շատ մտածում է իր լայնացման, գաղութներ ձեռք բերելու մասին:

Իտալիան վերջին անգամ ևս ցույց տվեց իր թշնամական վերաբերմունքը դեպի մեզ՝ համաձայնություն տալով Բեսարաբիայի գրավմանը Ռումինիայի կողմից (նա առաջին տարիներում իր համաձայնությունը չեր տալիս):

Յապոնիան գտնվում է արևելքում, միջանի կղզիների վրա: Նրան պատկանում է և Կորեան, վորը նա խլել է Չինաստանից:

Յապոնիայի բնակչության կեսը պարապում ենողագործությունը: Շատ դժվար է այնտեղի գյուղացիների դրությունը: Նրանք հողը մշակում են առանց գութանի: Նրանց գութանը բահն է, իսկ շաբաթ ուժը՝ ձեռքերը:

Կառավարությունը շատ հարկ է վերցնում, բայց վոչ մի միջոց ձեռք չի առնում բարելավելու գյուղատնտեսության դրությունը:

Յապոնիայի արդյունաբերությունն ուժեղ զարգացավ պատերազմի ժամանակ: Նրա յերկաթը և հում նյութերը չեն բավականացնում իրեն: Դրա համար է, վոր Յապոնիան աշխատում է խլել չինական հում նյութերի աղբյուրները:

Յապոնիան ունի ուժեղ ռազմական նավատորմ:

Հիտեցե՛ք՝ ի՞նչ եր աճում յապոնական բուրժուազիան Հեռավոր Արեւելքում Բաղկադեհի ժամանակ:

65. ՄԵՐ ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՀԱՐԵՎԱՆՆԵՐԸ

Խ. Ս. Հ. Մ. արևմտյան սահմանակից պետությունները մինչև 1917 թիվը գտնվում էին ցարի ճնշման տակ: Խորհրդային իշխանությունն այդ ազգություններին ինքնուրույնություն տվեց, և Փլինները, լեհերը, լատիշները, եստոնցիները հնարավորություն ստացան կազմել իրենց անկախ պետությունները: Նրանցից շատերում Խորհրդային իշխանություն հաստատվեց, բայց բուրժուազիան վարձու զորքերով խեղդեց հեղափոխությունը և իշխանություն տերը դարձավ:

Այդ պետութիւնները ներկայումս մեծ կապիտալիստական յերկրներն սպասաւորներն են և կատարում են նրանց կամքը:

Անգլիական և ֆրանսիական կապիտալիստներն այդ պետութիւններին ոգտագործում են և սրում մեր դեմ: Նրանք նայում են այդ պետութիւններին իբրև մի պարսպի՝ պաշտպանելու իրենց յերկրները բալլէիզմի տարածվելուց: Դեպի մեզ ամենառաժեշտ թշնամական վերաբերմունք են ցույց տալիս Լեհաստանը և Ռումինիան:

66. Լ Ե Հ Ա Ս Տ Ա Ն

Լեհաստանն առաջացավ համաշխարհային պատերազմից և Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո: Նա ունի 370,000 քառ. կիլոմետր տարածութիւն, 27 միլիոն ազգաբնակչութիւնով, վտրոնցից 55% լեհեր են, 25% ուկրաինացի և բելուսուս, 10% հրեա և 10% այլք: Ազգային փոքրամասնութիւնները հալածվում և ճնշվում են լեհական կառավարութեան կողմից:

Լեհաստանը հարուստ է քարածուխով, յերկաթով և նավթով: Այնտեղ զարգացած է անկվածային արդյունաբերութիւնը: Թե հանքերի և թե արդյունաբերութեան մեծ մասը գտնվում է անգլիական և ֆրանսիական կապիտալիստների ձեռքում:

Այսպիսով Լեհաստանը մեծ կախում ունի Անգլիայից ու Ֆրանսիայից և ստիպված կատարում է նրանց ցանկութիւնները: Նրանք ոգտագործում են Լեհաստանին՝ մեր դեմ կռիւն համար:

Լեհական կառավարութեան վերաբերմունքը դեպի մեզ թշնամական է: Լեհական կառավարութեան հովանավորութեան տակ զբոսնում են հակահեղափոխականները 1927 թվին սպանեցին մեր ներկայացուցիչ ընկ. Վոյկովին:

Բանվորներն ու գյուղացիները շատ ծանր վիճակի մեջ են: Հողը գտնվում է մեծ կալվածատերերի ձեռքում: Բանվորներն աշխատում են որական 10 ժամ, չնչին աշխատավարձով: Գործազուրկների թիվը շատանում է: Հեղափոխական պայքարը, քանի գնում, այնքան սրվում է: Աճում է Կոմկուսակցութիւնը: Իսկ Լեհական բուրժուազիան ավելի և ավելի ուժեղացնում է պայքարը նրա դեմ:

Կարգա՝ Ի՛նչ, ե՞ն գում քերքերում Լեհաստանի մասին:

67. ԲԵՍՍԱՐԱՖԻԱՅՈՒՄ.

1918 թվին, յերբ մենք զբաղված էինք քաղկոլիքներով, ռումինական զորքերն ուժով գրավում են Բեսարաբիան:

Ռումինական զորքերն իրենց կարգերն են հաստատում այնտեղ: Բեսարաբիայի գլխավոր քաղաք Քիշինուում առանձին տեղ է սարքած, վորտեղ ծեծում և գնդակահարում են նրանց, ովքեր անբավական են ռումինական կարգերից:

Այսպիսի մի դեպք է պատահում. Դինաուցի գյուղի բնակիչներն ինչ-վոր բանով նեղացրել էին ռումիններին: Ուղարկում են այնտեղ մի ջոկատ: Սպան շփոթում է Դանկուուցի գյուղը Դինաուցիի հետ. հավաքում է այդ գյուղի բնակիչներին և սկսում է ռոգզի տալ: Արդեն 75 մարդ տնքում էին ծեծից, յերբ նա իմանում է, վոր սխալվել է: Ապա նա անցնում է II գյուղը՝ Դանկուուցի և 285 մարդ քաշում է ճիպտի տակ:

Ահա՛ ինչպես են «կառավարում» ռումինները Բեսարաբիան:

68. ՓՈՔՐԵՐԸ ՅԵՏ ՉԵՆ ՄՆՈՒՄ ՄԵԾԵՐԻՑ

Փոքր պետութիւններն են՝ Ֆինլանդիան, Եստոնիան, Լատվիան և Լիտվան: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից առաջ սրանք կազմում էին Ռուսաստանի մի մասը, իսկ ներկայումս բուրժուական պետութիւններ են:

Սրանք մեծ կապիտալիստական յերկրների համար պատենշ են հանդիսանում Խ. Ս. Հ. Մ. դեմ: Անգլիական կառավարութիւնն աշխատում է նրանց միացնել և միասնական ճակատ կազմել մեր դեմ: Բայց դեռ այդ բանն Անգլիային չի հաջողվել:

Այդ յերկրներն ահագին գումարներ են ծախսում իրենց բանակների վրա: Պահում են ահագին զորք: Նրանց բանակների քանակը խաղաղ ժամանակ հասնում է 104,000-ի:

Այնտեղ տիրում է սարսափելի տերրոր կոմմունիստների դեմ:

Այդ չորս պետութիւնների տարածութիւնը հավասար է 566,000 քառ. կիլոմետրի 10,050,000 ազգաբնակչութիւնով:

Դեռե՛ այդ պետութիւնները բարեգի վրա:

ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՃՆՇՎԱԾ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ՄԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ԵՆ

69. ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԱՊՐՈՒՄ ՅԵՎՐՈՊԱՅԻՔ ԶԻՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

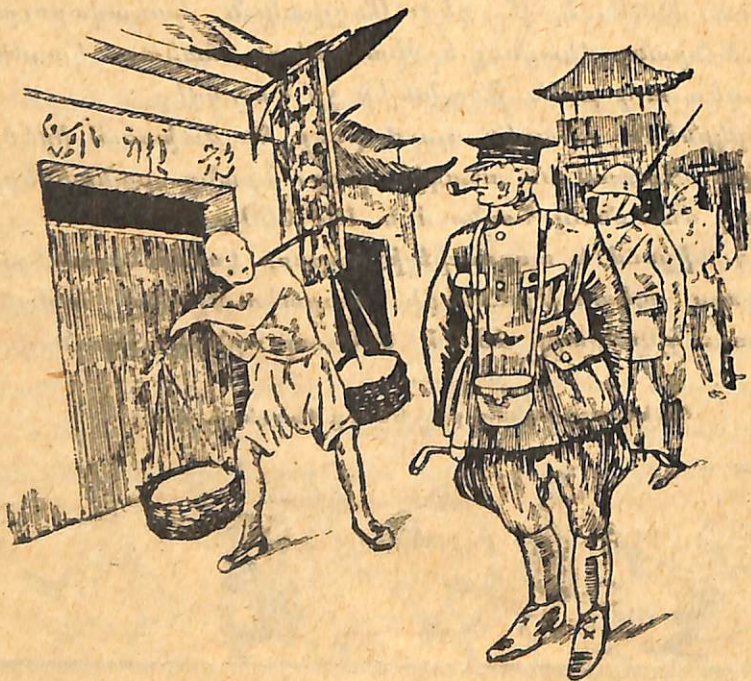
Զինական քաղաքներում կան թաղեր, վորոնք բաժանված, առանձնացած են մյուս մասերից: Դրանք ոտարերկրացիների թաղերն են: Այնտեղ թե՛ վոստիկանութունը և թե՛ դատարանն ոտարերկրացիներին են: Ոտարերկրացիներն այնտեղ ապրում և առևտուր են անում, բայց վոչինչ չեն վճարում Զինաստանին:

Այդ թաղերը լավ սալած, մաքուր են: Փառահեղ պալատներ, տներ և սքանչելի կանաչ ծաղկազարդ այգիներ կան, վորոնց դռներին գլխին աչք ե ծակում «Զինացիների և շների մուտքն արգելվում ե» ցուցանակը: Այդտեղ ապրող հարյուր-հազարավոր չինացիները վոչ մի մարդկային իրավունք չունեն: Նրանք իրենց հայրենի հողի վրա, իրենց սեփական քաղաքում ոտարերկրացի բռնակալների ստրուկներն են:

Ոտար կապիտալիստը խել ե Զինաստանի ամենալավ հողերը, հանքերը, արգելանքների բոլոր աղբյուրները, իսկ մոտ հինգհարյուր միլիոն չինացիներին ճորտ ե դարձրել:

Այժմ չին ժողովուրդը զարթել ե և սոսկալի կռիվ ե մղում ոտար ձրիակեր բռնակալների դեմ: Չնայած մասնակի պարտութուններին՝ չին ժողովուրդը կազմակերպվում ե և պիտի տանի հաղթանակը:

Այն ժամանակ վայ բռնակալներին, վայ կապիտալիստներին:

70. Խ. Ս. Հ. Մ. ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԱՐԵՎԱՆՆԵՐԸ

Անգլիան շատ աշխատեց մեր արևմտյան հարևաններին միացնել և ուղղել մեր դեմ, բայց չկարողացավ:

Այժմ ել նա շատ ե աշխատում մեր արևելյան հարևաններին թշնամացնել մեզ հետ, բայց ելի չի կարողանում: Տաճկաստանն ալևա չի հավատում Անգլիայի քաղցր խոսքերին: Հակառակ Անգլիայի ցանկությանը՝ Տաճկաստանը բարեկամական վերաբերմունք ե ցույց տալիս դեպի մեզ: Ամրանում են Խ.Ս.Հ.Մ. և Տաճկաստանի տնտեսական կապերը: Տաճկաստանը դուրս ե քշում իր յերկրից ուսա հակահեղափոխականներին, վորոնք աշխատում են վատացնել մեր և Տաճկաստանի բարեկամական հարաբերությունները:

Նույնը և Պարսկաստանը: Մեր առևտուրը Պարսկաստանի հետ, քանի գնում, աճում ե: Պարսկաստանը մեծ քանակով ապրանքներ ե բերում մեր տոնավաճառները և մեր ապրանքներից տանում Պարսկաստան:

Անգլիան՝ ճարը կտրած՝ ուժեր ե հավաքում Հնդկաստանում, վոր մեզ վրա հարձակվի: Բայց նա թող լավ իմանա, վոր հնդկացիք ել մեր դեմ չեն կռվի, ալև ավելի շուտ կկռվեն նրա դեմ, ում լուծը նրանց վզին ե:

Արևելյան ժողովուրդները բարեկամաբար են վերաբերվում դեպի մեզ նրա համար, վոր մենք հրաժարվել ենք այն քաղաքականությունից, վորը տանում եր ցարական կառավարությունը:

Ցարական կառավարությունն աշխատում եր ճնշել արևելյան ժողովուրդներին, գրավել նրանց հողերը, իսկ Խորհրդային իշխանությունն ոգնում ե նրանց իրենց ազատագրման գործում:

Գտեք քարտեզի վրա Տաճկաստանը և Պարսկաստանը:

Ինչո՞ւ արևելյան ճնշված ժողովուրդները Խ.Ս.Հ.Մ. համարում են իրենց բարեկամը:

Խ. Ս. Հ. Մ. ամբողջ աշխարհի պոլիտեխնիկ յեվ տեխնյան
ճեշված ժողովուրդների հեճարագ ե:

ՄԱՅԻՍԻ 1-Ը ԱՌԱՋ

ՄԱՅԻՍԻ 1-Ը ԿԻՄԱ

71. Մայիսի 1-ը

Դարերով ճնշված բանվոր, գյուղացի
բռնության ձեռքին տանջվում անտեղի.
հարուստ կուլակներ, հոգեհան դեեր,
բանվորի համար մահվան սարսափներ.
Բայց տեսա՞ք՝ ինչպես ընկան շղթաներ,
ցարի բռնության գահը կործանվեց.
ցարերի ձուլած շղթաներն ամուր
կարմիր բանակը ինչպես ջախջախեց.
Յեվ այժմ ազատ անցել ենք գործի.
մենք ենք իսկական տերը աշխարհի
և պիտի գործենք ազատ, համարձակ.
կեցցե՛ հաղթական կարմիր դրոշակ.

72. Ինտերնացիոնալ

Յելիր, ում կյանքը անիծել է,
ով ճորտ է, մերկ է և ստրուկ.
արդեն վառվում են մեր սրտերը,
արդեն կռվի յենք մենք ձգտում:

Սա յե մեր վերջին կռիվը
և պայքարը մեր հին.
Ինտերնացիոնալը
աշխարհը կփրկի:

Սյս հին աշխարհը կբանգենք մենք
մինչև հիմքերը և հետո
մեր նոր աշխարհը կշինենք
մենք, ուր վոչ ստրուկ կա, վոչ դժգոհ:

Սա յե մեր վերջին կռիվը... (կրկնել)

Վոչվոր չի տա մեզ ազատություն—
վոչ խենթ հերոսը, վոչ արքան.
մենք պետք է մեր ազատությունը
խլենք մեր ձեռքով սեփական:

Սա յե մեր վերջին կռիվը... (կրկնել)

ԿԱՐՄԻՐ ՅԵՐԴՈՒՄ

Հանգիստավոր խոստում Բանվորա-գյուղացիական
Կարմիր Բանակը մեզնիս

1. Յես, աշխատավոր ժողովրդի զավակս, Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության բաղաձայն, ընդունում եմ բանվորական և գյուղացիական բանակի զինվորի կոչումը:

2. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության և ամբողջ աշխարհի աշխատավորության առաջ յես պարտավորվում եմ պատվով կրել կարմիր զինվորի կոչումը, ուսումնասիրել ռազմական գործը և աչքիս լուսի պես պահպանել ժողովրդական և ռազմական գույքը փչացնելուց և հափշտակումից:

3. Յես պարտավորվում եմ խստիվ և անշեղ պահպանել հեղափոխական կարգապահությունը և առանց առարկության կատարել բանվորական և գյուղացիական կառավարության իշխանությամբ նշանակված հրամանատարների բոլոր հրամանները:

4. Յես պարտավորվում եմ հեռու մնալ և հեռու պահել ընկերներիս այն բոլոր արարքներից, վորոնք վարկաբեկում են Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության բաղաձայն արժանապատվությունը, և իմ բոլոր գործողություններն ու մտքերն ուղղել բոլոր աշխատավորների ազատագրման մեծ նպատակին:

5. Յես պարտավորվում եմ բանվորական և գյուղացիական կառավարության առաջին իսկ կոչին դուրս գալ պաշտպանելու Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունն ամեն տեսակ վտանգներից և նրա բոլոր թշնամիների վտանգություններից, ինչպես և Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության ժողովուրդների լեզրայրության և սոցիալիզմի գործի համար մղած պայքարում չխնայել իմ ուժերը և նույնիսկ կյանքս:

6. Յեմ յեթե յես չար մտադրությամբ հրաժարվելու լինեմ իմ այս հանգիստավոր խոստումից, թող ինձ վիճակվի ընդհանուր արհամարհանքը, և թող պատժե ինձ հեղափոխական որենքի անողորմ ձեռքը:

ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՈՐԵՐ

Հունվարի 18 - 1919 թվին. այդ որը Բերլինի բանվորներն ապստամբեցին խորհուրդների իշխանության համար, բայց ջարդվեցին գեներալների կողմից, վորոնց առաջնորդում էր գերմանական մենչևիկ Նոսկեն:

Կռիճերում ընկան հազարավոր բանվորներ և գերմանական հեղափոխական բանվորների առաջնորդներ Կարլ Լիբկնեխտը և Ռոզա Լյուքսեմբուրգը:

ՀՈՒՆՎԱՐԻ 22. Այդ որը ԽՍՀՄ յեմ ամբողջ աշխարհի աշխատավորները հարգում են պրոլետարիատի յեմ աշխատավոր գյուղացիության մեծագույն առաջնորդ՝ ընկ. Վլադիմիր Իլյիչ Լենինի հիշատակը (մեռավ 1924 թվի հունվարի 21-ին):

1905 թվի հունվարի 22-ին (հին տոմարով հունվարի 9-ին). Պետրոգրադի (այժմ Լենինգրադի) բանվորները մեծ խմբով գնացին Նիկոլայ յերկորդ թագավորին խնդրելու՝ իրենց դրությունը թեթևացնի: Թագավորը հրամայեց զնդակահարել խաղաղ բանվորներին: Տեղնուտեղը մնացին բազմաթիվ սպանվածներ ու վիրավորներ:

Հունվարի 22-ը համարվում է 1905 թվի ռուսական առաջին հեղափոխության սկիզբը:

Փետրվարի 23-ը 1918 թվին. այդ որը Խորհրդային իշխանությունը դեկրետ արձակեց բանվորա-գյուղացիական Կարմիր բանակ ստեղծելու մասին:

Փետրվարի 23-ի որը տեղում է վորպես Կարմիր բանակի հիմնադրության օր:

Մարտի 5-ը 1919 թվին. այդ որը Մոսկվայում հիմնվեց Կոմմունիստական Ինտերնացիոնալը—բանվորների միջազգային ընկերությունը:

Մարտի 12-ը 1917 թվին. այդ որը Լենինգրադի բանվորներն ու զինվորներն ապստամբեցին և տապալեցին ցարի իշխանությունը (փետրվարյան հեղափոխություն):

Մարտի 18-ին 1871 թվին Ֆրանսիայի մայրաքաղաք Պարիզի բանվորներն ապստամբեցին բուրժուազիայի դեմ և հիմնեցին առաջին Կոմմունան:

Պարիզի Կոմմունան ձնվեց գեներալ Գալիֆեյի ձեռքով: Տասնյակ-հազարավոր բանվորներ զնդակահարվեցին և մեռան աքսորում:

Ապրիլի 17-ը 1912 թվին. այդ որը (հին տոմարով ապրիլի 4-ին) բանվորները Լենայի վոսկու հանքերում (Սիբիրում), յերբ հավաքվել էին խաղաղ ժողովի, ընդհանուր գործադուլի ժամանակ, զնդակահարվեցին ցարական զորքերի կողմից:

Մայիսի 1-ը բանվորների համաշխարհային տոնն է, վոր սահմանված է համաշխարհային բանվորական կոնգրեսում 1889 թվին:

Այն յերկրներում, վորտեղ իշխանության գլուխն են կանգնել գործարանատերերը, բանվորներն այդ որը գուրս են գալիս ցուցի, պահանջելով 8-ժամյա բանվորական որ և բուրժուական բանակների վոչնչացում:

Խորհրդային հանրապետութիւններում Մայիսի 1-ի որը աշխատանքի տոնն է:

Մայիսի 10-ը. այդ որը 1920 թվին Լենինականի (նախկին Ալեքսոլ) բանվորներն ու զինվորները, Կոմմունիստական Կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, առաջին անգամ ապստամբեցին դաշնակցական կառավարութեան դեմ:

Բայց այն ժամանակ դեռ բանվորներն ու գյուղացիները լավ չեյին կազմակերպված: Այդ պատճառով Հայաստանի աշխատավորութեան առաջին ապստամբութիւնը ճնշվեց խմբապետների ձեռքով, իսկ ապստամբութեան ղեկավարներէց շատերին դաշնակցական կառավարութիւնը գնդակահարեց:

Հոկտեմբերի 6-ը 1923 թվին. այդ որը կազմակերպվեց Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութիւն (ԽՍՀՄ):

Սեպտեմբերի 20-ը. այդ որը, 1918 թվին, անգլիական իմպերիալիստները, դաշնակցականների, եսերների և մենշևիկների ոգնութեամբ գազանաբար գնդակահարեցին պրոլետարիատի լավագույն զավակներին՝ ընկ. Շահումյանին, Ջափարիձեյին, Աղիզբեկովին, Ֆիդելտովին և Բազմա 22 այլ կոմիսսարներին:

Նոյեմբերի 29-ը 1920 թվին. նոյեմբերի 29-ին Հայաստանի բանվորներն ու գյուղացիներն ապստամբեցին դաշնակների կառավարութեան դեմ: Նրանք ռուսական յեղբայրական Կարմիր բանակի ոգնութեամբ կարողացան իրենց վզից թոթափել դաշնակների լուծը և Հայաստանում Խորհրդային իշխանութիւն հաստատել:

Դեկտեմբերի 6-ը. այդ որը 1920 թվին գեկրեա է հրատարակվել Հայաստանում Կարմիր բանակ ստեղծելու մասին:

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

1. ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԵՎ ՄԵՏՐԱԿԱՆ ԶԱՓԵՐԻ ԱՂՅՈՒՍԱԿ.

Յերկարության չափեր

Մետրական	Նրանց համեմատութիւնը Ռուսականին		Ռուսական	Նրանց համեմատութիւնը մետրականին	
	Մոտավորապէս	Ավելի ճիշտ		Մոտավորապէս	Ավելի ճիշտ
Կիլոմետր=1000 մետր	469 սաժ.	0,94 վեր.	Վերստ=500 սաժ.	1067 մետր.	1,07 կմ.
Մետր=100 սանտիմետ.	22 1/2 վեր.	1,41 արշ.	Սաժեն=3 արշ.	2 մ. 13 սն.	2,13 մտ.
Սանտիմետր=10 միլիմ.	1/4 վերշոկ	0,22 վերշ.	Արշին=16 վերշ.	71 սնտմ.	0,71 մտ.

Ծանրության չափեր

Տոննը=1000 կիլոգրամի	61 փութ	61,05 փ.	Փութը=40 գրվանքա.	16 կիլոգր. 16,38 կլ.
Կիլոգրամը=1000 գրամի	2 1/2 գրվ.	2,44 գրվ.	Գրվանքան=96 մսխլ.	400 գրամ 410 գրամ
Գրամը	1/4 մսխալ	0,23 մսխ.	Մսխալը	4 գրամ 4,23 գրամ

Մակերեսի չափեր

Հեկտարը=100 արի	2200 ք.սժ.	0,92 դես.	Դեսիատինը=2400 ք.սժ.	1 1/12 հեկտ.	1,09 հկտ.
Արը=100 քառ. մետրի	22 ք. սաժ.	21,97 ք. ս.	Քառ. սժ. 9 քա. արշ.	4 1/2 ք.մտ.	4,55 ք.մտ.
Քառ. մետրը=100 ք.դեցիմ.	2 ք. արշ.	1,97 ք.արշ.	Քա. արշ. 256 ք. վերշ.	1/2 ք. մտ.	0,5 ք. մտ.

Ծավալի չափեր

Հեկտոլիտրը=100 լիտրի	8 1/2 դույլ	—	Խոր. սաժենը=27 ք.արշ	10 ք. մտ.	9,71 ք.մ.
Լիտրը	1 1/12 դույլ	1,63 շիշ	Խ. արշինը=4096 ք.վրշ.	1 1/8 ք.մտ.	0,36 ք.մ.
Խորանարդ մետրը=100 լիտ.	3 ք. արշ.	2,8 ք.արշ.	Դույլը=20 շիշ	12 լիտր	12,3 լիտր

2. ԲԱԶՄԱՊԱՏԿՄԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿ

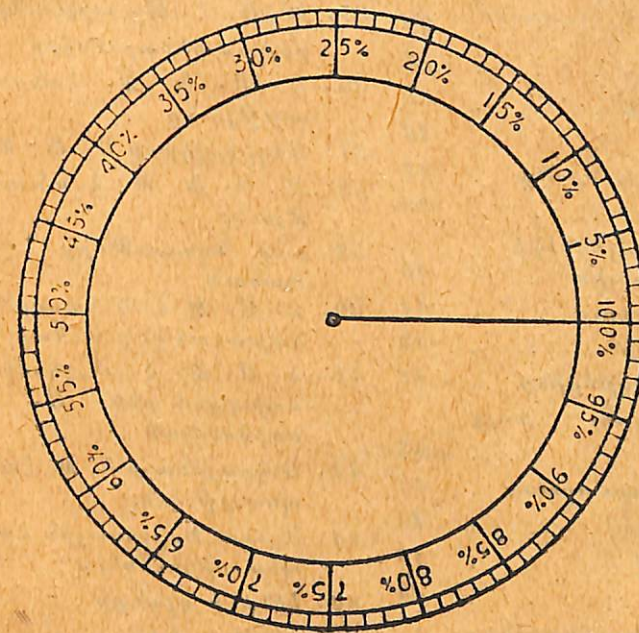
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100

Ինչպես ոգտվել աղյուսակից:

Յեթե ուզում ես իմանալ, թե ինչքանի յե հավասար՝ որինակ՝ 7 անգամ 9-ը, վերցնում ես այդ թվերը մեկը վերևի շարքից, մյուսը ձախ կողմի շարքից. ապա մի գիծ վերևի թվից քաշում ես ցած և մի գիծ ձախ կողմի թվից ուղիղ դեպի աջ: Վորտեղ գծերը հանդիպեցին՝ այնտեղ պատասխանն է:

Այդպես արա և մյուս թվերի հետ:

ՏՈԿՈՍԱՑԻՆ ՓՈԽԱԴՐԻՉ

ՊԱՆՏԱՄԵՏՐՈՒՆԸ

3 Ա Ն Կ

	Ֆերես		Ֆերես
Գ լ ու խ I			
1. Ինչո՞ւ համար եյինք կոպում	30	30. Խ. Ս. Հ. Մ. Ժողկոմխորհի	
2. Հոկտեմբերը—գեղջուկին	31	նախագահ ընկ. Ա. Ի. Ռիկով	53
3. Ի՞նչ տվեց Հոկտեմբերն աշ- խատավորներին	31	31. Խ. Ս. Հ. Մ. ազգությունների	
4. Յերկու կոփվ	32	յեղբայրական միությունն է	55
5. Ինչո՞ւ կազմվեց Կարմիր բա- նակը	32	32. Մեր պոռնոգրաֆիկային	55
6. Կոլչակ	33	33. Մեր արդյունաբերությունը	56
7. Մոսկվա—Պարիզ	35	34. Մենք բարձրանում, առաջ	
8. Դենիկինի ուղին	35	ենք գնում	57
9. Յուդենիչ	36	35. Խ. Ս. Հ. Մ. արդյունաբե- րական կենտրոնները	58
10. Ի՞նչ եյին ուղում նրանք	37	36. Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հանրապե- տությունը	58
11. Վրանդել	38	37. Անդրկովկասի Ս. Ֆ. Խ. Հ.	58
12. Կտրմիր-բանակայինների նամակը Վրանդելին	40	38. Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ. տնտեսու- թյունը	59
13. Հեռավոր Արևելքում	41	39. Մեր նվաճումները Հայաս- տանում	61
14. Կարմիր բանակին	42	40. Հ. Ս. Խ. Հ. Կենտրոնական նախագահ ընկ. Ա. Կարինյան	62
15. Ինչո՞ւ մենք հաղթեցինք	42	41. Հ. Ս. Խ. Հ. Ժողկոմխորհի նախագահ ընկ. Ս. Համ- բարձումյան	63
16. Ֆրոնտներ չկան, բայց վտանգ կա	43	42. Ուկրաինայի Ս. Խ. Հանրա- պետությունը	64
17. Պետք է լինել պատրաստ	43	43. Մյուս Խորհրդային Հանրա- պետությունները	65
18. Կ. Յե. Վորոշիլով	44	44. Լենինի կյանքը	66
19. Ա. Ս. Բուբնով	45	45. Լենինը չկա	68
20. Ավոս	45	46. Կոմունիստական կուսա- կցություն	68
21. Անդրկովկասի խորհրդայնա- ցումը և Կարմիր բանակը	46	47. Հունվարի 9-ը	69
22. XI բանակն ոգնում է Ան- դրկովկասի աշխատավոր.	47	48. Ժամանակավոր Կառավա- րությունը	71
23. Հայաստանը և Վրաստանը հետևում են Ադրբեյջ. որինակ.	47	49. Պատմության ձեռքը	71
24. Մենք հաշվի կնստենք, յերբ կարմիր դրոշը կծածանվի	48	50. Ո՞վ էր նա	73
25. Խորհրդային իշխանություն- նը Հայաստանում	49	51. Մի նամակ	74
26. Ինչպես կազմակերպվեց հայ- կական Կարմիր բանակը	49	52. Կոմբլիշը դորամասում	75
		53. Համ. Լ. Կ. Յե. Մ.	76
		54. Լենինի պատգամները	77
		55. Յոսիֆ Վ. Ստալին	78
Գ լ ու խ II			
27. Խ. Ս. Հ. Մ.	51	Գ լ ու խ III	
28. Ով է կառավարում Խորհրդ- ային Միությունը	52	56. Լինել աշխուրջ և պատրաստ	80
29. Խ. Ս. Հ. Մ. Կենտրոնական նախագահ ընկ. Մ. Ի. Կալինին	52	57. Մեծ կապիտալիստական յեր- կըրները	81

	Ֆերես		Ֆերես
58. Անգլիա	81	պացիք Չինաստանում	88
59. Մայիսյան գործադուլը	81	70. Խ. Ս. Հ. Մ. արևելյան հա- րկանները	89
60. Ֆրանսիա	82	71. Մայիսի 1-ը	90
61. Դերմանիա	83	72. Ինտերնացիոնալ	90
62. Նոյեմբերի 9-ը	83	73. Կարմիր յերդում	92
63. Նեգրերը Ամերիկայում	84	74. Հեղափոխական որեր	93
64. Իտալիա և Յապոնիա	85		
65. Մեր արևմտյան հարևանները	85	Հ ա վ ե լ վ ա ծ ն ե ռ	
66. Լեհաստան	86	1. Ռուսական և մետրական հա- փերի աղյուսակ	95
67. Բեասարաբիայում	87	2. Բաղմապատկման աղյուսակ	96
68. Փոքրերը յետ չեն մնում մե- ծերից	87	3. Տոկոսային փոխադրիչ	97
69. Ինչպես են ապրում յեւրո-			

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0248297

8577